

O.C.G. LANDGRAAF

AAN DE BAAN
AAN DE SLAGBOOM
ABDISSENBOSCH
ACHTER DE HAESSEN
BOSHEIDE

BOUSBERG
DORMIGVELD

EIKSKE
GROENSTRAAT
HEIVELD

HOEFVELD
HOPEL KAKERT
KLINKERKWARTIER

LAURADORP
LEENHOF

LICHTENBERG
MUNBUUR

OUDE HEIDE
RAVETSMAR

RIMBURG

STRIJNAGEN
VOORT

WAUBACH

BULLETIN

1991-1993

I

INHOUD

		Blz.
Maart 1991	Van het bestuur.	1
	Sectie Archeologie en Cultuur	4
	Waar gebeurd	4
	De Merksteijnse burgerij anno 1668.	5
	Ambachten	8
	Heemkunde (d'r hillige sjeet)	11
	Werkgroep Archeologie	14
	Men moet het maar weten	15
Juni	Museum	17
	Tentoonstelling in Rimborg	18
	Sectie Dialect	19
	Sectie Archeologie en Cultuur	19
	Subsidie voor het storten van puin.	20
	Het Jaarboek 1990 is uit	20
	Zeenge	21
	Priesterwijding Jos L'Ortije	22
	Archeologisch Limburg 1987-1989	22
	Kampére	23
	Ambachten	24
	Jonkheer Mr.L.M.Michiels van Kessenich	26
	Oproep (verzoek)	30
	De kattendans	31
September	Van het bestuur	33
	Aantrekkingskracht	35
	Sectie Dialect	36
	Sectie Archeologie en Cultuur	37
	Schenking Funs Robbertz	37
	Een gevelsteen	38
	Ambachten	40
	Het einde van de I.A.O.	42
	De letste luedjes	46
	Men moet het maar weten (vervolg)	47
December	Van het bestuur	49
	Aan het einde van een zittingsperiode	52
	Belangrijke datums	52
	Nieuws uit de sectie Genealogie en Streekgeschiedenis	53
	Sectie Archeologie en Cultuur	56
	Watertoren in Rimborg op de Monumentenlijst	56
	Museum	57

	Mijnmuseum in Alsdorf	58
	D'r Kroetwusj	59
	Hebben de bokkerijders bestaan?	61
	E Krisverhoal	62
Maart 1992	Een woordje van de voorzitter	65
	Opgraving kasteel Schaesberg	66
	Mini-cursus Dialect-gramatica	69
	Romeinse munt gevonden	71
	Hekwerk op monument Landgraaf	71
	Hoe lang bestaat de behoefte al aan een eigen museum?	72
	De vijvers van Strijthagen	74
	Het jaar van maand tot maand	76
Juni	Belangrijke mededelingen	81
	Oproep aan onze (dames)leden	82
	Sectie Archeologie en Cultuur	82
	D'r blauwe brief	83
	Mini.cursus dialect-gramática (vervolg)	84
	Het jaar van maand tot maand (vervolg)	87
	Ambachten	94
	Druivensap werd Romeinen fataal	96
September	Wat U beslist moet weten	97
	Museum voor een dag open	98
	Granaat-inslag	100
	Avondwandeling Heemkundever.	101
	De molen van Vrösch	103
	Het jaar van maand tot maand (vervolg)	106
	Rectificatie	112
December	Aan alle leden	113
	De "Derde Dinsdag"	114
	Krisgedanke	115
	De Sjpang	117
	Een bevolkingslijst van Nieuwenha- gen anno 1784	118
	Het jaar van maand tot maand(slot)	123
	Rectificatie	132
	Mededeling	132

III

Maart 1993	Monumenten	133
	Gymnastiek	136
	Ambachten	140
	Schaesberg tijdens de Belg.opstand	142
	Schoenen	144
	Markante gebeurtenissen in de re-	
	gisters van de Landgr.Burgel.stand	146
	"Vertel"	148
Juni	Vakantie	149
	Afscheid	150
	De proem Sjiek	151
	Dialekt uitdrukkingen	155
	Ambachten	156
	D'r gowwe ouwe tied	158
	Romeinse villa	159
September	Een nieuw bestuur	165
	Mededeling	166
	1993 Het jaar der ouderen of	
	Hoe het was	167
	Zoekertje	170
	Ambachten	171
	Ter nagedachtenis aan een overle-	
	den lid	172
	Koeët ich mar in 't plat sjriehve	174
	Romeinse villa (vervolg)	175
	Vootsjtep	180
	Bjoettie-kees	180
December	Van de voorzitter	181
	Afscheid	182
	(Men vertelt) "In ozze tied"	183
	Inbinden Bulletin	187
	Ambachten	188
	Krismes	190
	Romeinse villa (slot)	192
	Een Nieuwenhaagse Landbouw-familie	197

* * * * *

BULLETIN

Oudheidkundig Cultuurhisto-
risch Genootschap Landgraaf

Maart 1991

nr. 1

7de Jaargang.

VAN HET BESTUUR.

1. MUSEUM:

Naar verwachting zal de Raad van de gemeente Landgraaf binnenkort beslissen over de stichting van een klein museum. Dat is bijzonder verheugend. In ons pleidooi voor een museum in Landgraaf hebben we er op gewezen dat de meeste gemeenten in Limburg een museum hebben. In de meeste gevallen wordt dat in stand gehouden door de gemeente zelf. Bij ons gaat het iets anders. De financiële positie van Landgraaf schijnt bijzonder slecht te zijn. Hoe slecht weet ik niet, maar raadsleden hebben me verteld, dat er absoluut geen ruimte is voor investeringen. Daar zullen we ons dit jaar bij moeten neerleggen. Het is immers niet zo dat de gemeente helemaal niets doet. Ze zijn van plan de voormalige kleuterschool aan de Curaçaostraat in Schaesberg in huur over te dragen aan ons Genootschap. Dat is een in goede staat van onderhoud verkerend gebouw, bestaande uit 4 klaslokalen en een klein vergaderlokaal. Het gebouw heeft nu nog een boekwaarde van ca. f.120.000,--, terwijl het onderhoud buiten f.3.600 en verzekeringen en heffingen f.2.400,-- per jaar kosten. Maar deze laatste kosten neemt de gemeente niet voor zijn rekening. Ze vraagt dus f.6000,--huur per jaar, niet gering als je bedenkt dat we een vereniging zijn met f.3000,-- inkomsten uit contributies van de leden en f.10.000,-- subsidie van de gemeente. Die f.3000,-- kun je vergeeten, want die hebben we nu ook nodig voor b.v. de uitgave van dit bulletin, voor het jaarboek, voor excursies en lezingen, etc. De aandachtige lezer zal dus

concluderen dat we f.10.000,-- min f.6.000,-- = f.4.000,-- over houden voor de verwarming, het licht, het water, de schoonmaak, de verzekeringen en heffingen, etc. Dat lukt nooit. We hebben begroot dat de totale kosten f.15.000,-- zullen bedragen en de eindconclusie is dat we een jaarlijks tekort van meer dan f.10.000,-- zullen hebben. Desondanks zullen we ja tegen de gemeente zeggen, want wij vinden dat er een museum in Landgraaf moet komen. We gaan ons best doen. Dat betekent op de eerste plaats een heel erg zuinig gebruik van 't gebouw. Bovendien heeft de gemeente toegezegd dat we het eerste jaar, in 1991, geen huur hoeven te betalen en ook hebben vele raadsleden toegezegd de mogelijkheden voor 1992 nog eens goed te onderzoeken. Een oplossing zou dan b.v. gevonden kunnen worden in een verhoging van de jaarlijkse subsidie. Zulke gedachten van raadsleden wijzen er op, dat de gemeente met ons wil meedenken. De Wethouder van Cultuur verklaarde dat hij ook zou zorgen voor het aantrekken van fondsen. Die zijn hard nodig, want er is nog meer nodig. We trekken immers in een leeg en van binnen ongeverfd gebouw. Dat moet helemaal ingericht worden met stoelen, tafels, kasten, vitrines, rekken, in totaal voor dik f.60.000,--

Het zal dan ook een heel zware opgave worden in Landgraaf een museum te realiseren. We zullen moeten wachten op betere tijden. Voorlopig is hoofdzaak dat we een museumpje hebben.

2. JAARVERGADERING.

Op dinsdag 19 maart om 20.00 uur houden we onze jaarvergadering in het Hobbyclubgebouwtje aan de Lichtenbergerstraat in Schaesberg tegenover de gymzaal, een kleine 100 meter van de Pasweg af. Over deze vergadering vindt U in dit bulletin een aparte aankondiging. Uiteraard wordt op deze vergadering gesproken over 't nieuwe museum. Ook zal een oproep tot de leden gericht worden om mee te helpen bij het verven van 't museum van binnen. De gemeente stelt verf en gereedschap ter beschikking, maar 't werk moeten we zelf doen. Daarom deze oproep: Als U tussen 20 maart en 1 april tijd hebt om mee te werken, (al zijn het maar een paar uur) geef je dan op bij de heer Rade, Keizerstraat 39, tel. 315435.

Ik heb begrepen dat 't vrij eenvoudig werk is, dus iedereen is welkom.

3. EXCURSIE NAAR AKEN:

Ondanks 't museum, gaan de normale activiteiten van het O.C.G.L. rustig door. Zo gaan we op zaterdag 27 april naar de keizerstad Aken. Velen van ons komen er regelmatig, meestal om te winkelen. Dan letten we er nauwelijks op, dat we lopen door een van de oudste Europese steden. De Dom, door Karel de Grote in 800 gebouwd, was in de middeleeuwen een van de wereldwonderen en ook nu nog behoort deze Dom tot 's werelds grootste cultuurschatten. Kenner van Aken bij uitstek, is onze oud-voorzitter, Martin Derks. Hij zal onze wandeling begeleiden. We vertrekken om 10 uur 's morgens met eigen auto vanaf 't SUN-plein in Nieuwenhagen. De auto's parkeren we op d'r Bendplatz. Misschien kunnen we dan met een pendelbusje naar het centrum en anders lopen we dat stukje. De wandeling wordt afgesloten door een bezoek aan de Schatkamer van de Dom. Er is dan nog enige tijd om wat te winkelen. De kosten van deze excursie zijn gering. We zouden wel graag zien dat U van te voren meldt of U (met of zonder eigen vervoer) meegaat. Wil dat dan doen vóór 22 april, bij mevrouw Ringens, tel. 311296.

Voor enkele jaren waren we ook in Aken onder leiding van de heer Derks, U zult Aken met andere ogen gaan zien!!.

4. 100 JAAR VICTORIA RIMBURG.:

Soms hoor je van gemeenteraadsleden wel de opmerking wat doet jullie vereniging voor de gemeenschap? Ik heb nu te weinig plaats om dat uit de doeken te doen. Ik hoop dat de heer Verbunt me in 't volgend bulletin wat meer plaats biedt om de activiteiten te beschrijven, die leden van onze vereniging ten dienste van de gemeente verrichten. Ze zullen verbaasd staan. Zo heeft fanfare Victoria ons gevraagd mee te doen aan de feestviering bij het 100 jarig bestaan. Een werkgroep is aan de slag en probeert een overzicht te geven van Rimborg door de eeuwen heen.

Wiel Ringens, voorzitter.

SECTIE ARCHEOLOGIE EN CULTUUR.

Ook in het voorbije kwartaal is onze sectie weer bijzonder actief geweest. Allerlei onderwerpen kwamen aan de orde. Vooral de Romeinse weg kreeg de volle aandacht, vooral dat deel dat door Landgraaf (lees Rimburch) liep.

De zelfwerkzaamheid van de leden is toegenomen, terwijl onze sectie verder werd verrijkt met enkele actieve nieuwe leden.

De bijeenkomsten vinden plaats in de Kleikoel op iedere eerste donderdag van de maand.

W.B.

WAAR GEBEURD.

Het gebeurde in die tijd toen de steenkolenmijnen hier in de oostelijke mijnstreek pas in exploitatie kwamen

Veel mensen die toen in de mijnen werkten kwamen met de trein. Een van die treinen kreeg een naam afgeleid van de bijnaam die veel van de toenmalige mijnwerkers gekregen hadden. Dit was de trein die uit de richting Maastricht kwam. Men noemde die trein: "Het Pierentreintje". Maar niet alleen de trein en de treinreizigers hadden die naam. Zelfs het paadje vanaf het station naar de mijn noemde men "Het Pierenpaadje".

Op zekeren dag had een van de "Pieren hoge nood, hij moest een grote boodschap doen, heel dringend. Het "Pierentreintje" stond nauwelijks stil of de "Pier" met de hoge nood sprong uit de treinen rende naar het "Pierenpaadje" om daar, achter de eerste de beste struik, zijn behoefte te doen.

De stationschef zag de "pier" als een bliksemschicht uit de trein vliegen en achter de struik hurken.

Hij ging naar de plaats des onheils toe en zag wat er gebeurd was. Hij ging naar de "Pier" en zei streng:

"Dat wil mijn baas niet, neen dat wil hij niet!.

"Ik kan 't me voorstellen" antwoordde de "Pier" en vervolgde: "Het is gek maar ik wil dat ook niet....

...maar weet je wat?.... Pak jij het maar"-

En opgelucht stapte hij naar z'n werk.

DE MERKSTEINSE BURGERIJ ANNO 1668

In het Hauptstaatsarchiv van Düsseldorf bevindt zich tussen de stukken van de schepenbank van Merksteijn ('Limburg Gerichte', B 5a I) een uit 1668 daterend, aan beide zijden beschreven, vergeeld stuk papier, voorzien van de handtekeningen of handmerken van de toenmalige 'gegoede burgerij'. Een op het eerste gezicht onogelijk, door de tand des tijds letterlijk aangevreten stuk geschept papier van folio-formaat, zoals dat in die dagen gebruikelijk was. De randen zijn zwaar gehavend en gedeeltelijk afgesleten. Aan de bovenhoeken lijkt zich ergens in het verre verleden een muis (als letterlijke belichaming van de tand des tijds...) genoeglijk tegoed gedaan te hebben aan de smake-lijkheid ervan, in haar overigens vergeeflijke onwetendheid geen acht slaande op het geschrevene, waardoor wij helaas enkele tekstfragmenten node moeten ontberen. Op de achterzijde vallen hierdoor twee namen geheel weg. Helaas. Maar desondanks blijft het een interessant document.

Aangezien velen van ons bij het graven naar onze voorouderlijke wortels wel op de een of andere wijze op Merksteijnse aardlagen stoten, lijkt het ook voor ons 'Landgravers' interessant eens wat dieper op dit document in te gaan. Want, ook al oogt het als een verfomfaaid foddeltje, een echt document is het zeker.

Het papier draagt onmiskenbaar de sporen van het buitengewoon zeldzame feit, dat het destijds door tientallen handen gegaan moet zijn. De meeste daarvan waren rauwe boerenknuisten en zeep was een kostbaar goed. Derhalve nauwelijks verwonderlijk dat het einde van de sessie in enigzins beduimelde toestand gehaald werd.

Het opschrift, van de hand van Herman Dederich Von Berge genoemd Trips, wellicht de initiator en leider van deze onderneming, luidt als volgt:

'die Voors. Geerfde, Gegoijde, Gemeene

Ingeseetenen, geïnteresserden

(['hebben dit']? - de muis...!)/

Eijgenhandigh onderteckent ende gemarqueert

binnen Merksteijn/

desen 28en februarii ao 1668'.

Voor al door het woord 'desen' kan men zich nauwe-

lijks aan de indruk onttrekken, dat zich op die zeker gedenkwaardige dag in een of andere uitspanning een soort vakbondsbijsamenkomst voorgedaan moet hebben, waarop het besluit genomen werd tot een handtekeningenactie over te gaan; is er iets nieuws onder de zon..?

De inzet van de turbulentie is mij niet bekend. Maar ongetwijfeld moet het een belangrijke zaak geweest zijn, zoals een drastische verhoging van de grondbelasting; anders zouden de 'hoge heren' zich nooit verwaardigd hebben om de kar met het volk mee te trekken. Want dat deden ze.

Op het bovenste gedeelte van de voorzijde prijken fraai geschreven, in schrill contrast met de rest, de namen van de meest aanzienlijken. Naast de al eerder genoemde Von Berge genant Trips waren dat Henrick Dortant (de pastoor) en Jacob Heldewier, gevolgd door Simon en Reinardt Grein, eveneens niet de minsten. Daaronder werd het papier verder volgeschreven door de rest van de 'gemeene ingesetenen', ofwel eenieder die 'geïnteresseerd' was.

Een kakelbonte wirwar van de meest uiteenlopende handschriften, soms uiterst moeilijk leesbaar door een duidelijk tekort aan voldoende bedrevenheid, gaan vergezeld van een ware processie van kruisjes en een handvol anderssoortige handmerken van hen die de 'edele conste' van het schrijven niet of onvoldoende machtig waren. En dat was liefst de helft van het aantal ondertekenaars! In deze gevallen echter werden deze analfabeten terzijde gestaan door Christian Huijnen, die hun naam opschreef, met de toevoeging 'dit is die mirck von ...'.

Dit soort 'mircken' vormden in de riddertijd de voorlopers van de heraldische afbeeldingen op de aanvankelijk adellijke, maar later ook burgerlijke familiewapens. Het waren zogenaamde 'huismerken', die doorgaans in het eigen gereedschap gekerfd werden ter herkenning.

Deze Merksteinsche verzameling geschreven namen en handmerken verschaft ons een uniek beeld van de toenmalige bevolking, waarvan velen door de 'eigenhandigheid' ervan voor ons weer enigermate tot leven lijken te komen. We zullen ze in alfabetische volgorde de revue laten passeren. Een kruis (+) voor de naam geeft aan, dat de betreffende persoon een 'handmerk' plaatste, hetgeen qua vorm en uitvoering eveneens in het kort nader toegelicht wordt.

- + ARRETZ, Nicklas (een hoofdletter A met schreven onderaan)
- BECKER, Jan (Hecker?)
- BERGE Genant TRIPS, Herman Dederick VON,
('Voer Mein Goederen onder Merxstein Gelegen')
- + BURS, Jan (staand kruis)
- + COBIS(?), Jan (moeizaam getekend kruis)
- + COCHS(?), Peter (een open vouw in het papier;
kruis met schreven)
- DORTANT, Henrick ('pastor tot Marcksteijn')
- DRESSERS, Closs
- DRESSERS, Jan
- DRESSERS, Willem ('beken ich Willem Dressers' ;
in moeizaam schrift)
- + DUFFEN, Frein (een scheve hoofdletter T)
- + DUFFEN, Jan (een zwaar gekrast staand kruis)
- ENGELN, Seijmen, von Herbach
- + ERRENS, Class (dun kruisje)
- ERRENS, Jan
- + ERTMANS, Gerret (een breed dolkachtig teken)
- + ESSERS, Frein (driehoek met drie dwarsbalken)
- + ESSERS, Tonis (een moeizaam gekrast kruis)
- + ESSERS, Willem (cirkel met kruis erin)
- + ESSERS, Willem (dik getekend X-kruis)
- + FEINCKEN, Teiss (kruis met brede staande balk)
- FLEUIJ, Closs
- FLEUIJ, Peter
- FLEUY, Gerard(?) (bibberig geschreven)
- + FRINS, Willem (klein staand kruisje)
- FURPEILL, Thomas (fraaie verbinding s-f)
- + GORTS, Tonis (hoofdletter T of mislukt kruis)
- GREIN, Reinardt
- GREIN, Simon
- HAGMAN, Petter
- + HANSSEN, Jan (staand kruis)
- + HANSSEN, Michgeill (dun staand kruisje)
- + HAUNBUCKER(?), Willem (dun kruis)
- + HEILGERS, Gort (staand kruis)
- + HEILGERS, Teiss (scheef kruis)
- HEINGENS, Kerstgenn
- HELDEWIJER, J. ('voor mynen hoff Ophoven')
- + HERMANS, Teiss (staand kruisje met hoge
dwarsbalk)
- + HOFF, Peter VON DEN (een grote hoofdletter H)
- HUIJNEN, Christian, de schrijver
- KESSELL, Diss(?) (beverig handschrift)
- KESSELS, Thomas
- KEUTTERS, Merten (Reutters?)
- + KRICHELBERGH, Peter (plat kruis met schreven)
- + LEIJMANS, Lenart (dun kruis met schreven)

zie blz.10

DE BLAASBALKMAAKER.

Haal, door uw zucht, Uit God uw lucht.

De lucht, ter blaasbalk uitgedreeven,
Geeft aan het vuur een luchtig leven:
 ô Heil'ge lucht uit Gods natuur!
Die 't Pinksterfeest zo schoon bewaaide,
En vuur'ge tongen nederzaaide,
 Blaas eeuwig in ons zielenvuur.

DE DRAAJER.

De uitvindingen zyn veel, Doch min voor 't eeuw'ig deel.

De mens, met schranderheid begaafd,
Weet alle ding zyn eis te geeven;
En zelve blyft hy onbeschaafd
In 't blok van 't onbehouwen leven:
 't Was lofelyk, deed hy zyn gemoed,
Het geen dat hy zyn handwerk doet.

DE INSTRUMENTMAAKER.

't Is goed of kwaad, Naar 't oogwit staat.

Het snaarenspeel, een spys der ooren,
Hoe aangenaam en uitverkooren
Dat van de speekunst werd bereid,
Zo 't uw gemoed niet dient tot trappen,
Om tot den oorsprong op te stappen,
Dan is 't, als alles, idelheid.

DE CHIRURGYN.

't Hert eist te zyn verbonden Van doodelyke wonden.

Zo eenig lid verbrooken zy,
De meester moet 'er haastig by,
Op dat het wys'lyk word geneezen:
Maar of de reukelooze ziel
In spies en zwaard van zonden viel,
Daar schynt geen zwaarigheid te weezen.

- + LOGENN, ...er (krom staand kruisje)
- + MEENES, Jost (dun krommig kruisje)
- MEICKERTS, Jost
- MEINES, Johan
- MEIJERS, Jan (zwierig handschrift)
- + NELLES, Frein (staand kruisje)
- + NOLLEN, Jacop (moeizaam liggend kruis)
- + NOLLEN, Teiss (een drukletter L zonder schreven)
- + PALMEN, Teiss (klein krakeling-achtig figuurtje)
- PEILZEREZ, Paulus
- PELSS, Weinart
- + PLAUM, Arnolt (kruis met schreven)
- + PLAUM, Merten (liggend spiegelbeeldig &-teken)
- PLAUM, Thonis
- REUTERS, Jan
- ROLATT, Gortt
- REUTZELVELT, Jan (vloeiend handschrift)
- RUTZELVELT, Gerat
- + SABELBERGH, Arnolt (staand kruis)
- + SCHE...., Class (dun staand kruis met dwarsbalk naar rechts)
- SCHEREN, Jan (zeer klein geschreven)
- SCHEREN, Jan
- SCHEREN, Weilhelmus (zwierig handschrift)
- SCHEREN, Willem
- SCHIELLES(?), Hein
- + SCHONMECHER, Gort ('getekend' kruis met afgeplat-te uiteinden)
- SCHWARTZ, Theiss
- SCHWAR(TZ), Willem
- + SCHWOLL, Gerat (krom kruisje)
- + STRIFFELT, Merten VON (op een open hoofletter D gelijkend)
- TIEHLENZ, Jan
- + TONIS, Seimon (dun kruis met schreven)
- TRUMPER, Werren
- WEIS, Erken (onhandig groot, maar toch elegant)
- + WIJEN, Willem (zwaar gekrast kruis)

Tot zover deze bonte rij. Wellicht kunnen verschil-lende genealogen onder ons er hun voordeel mee doen bij hun stamboomonderzoek of het samenstellen van hun kwartierstaat.

May Quaedflieg.

Een van onze leden, dhr. F. Rongen, is sinds ruim een jaar lid van het O.C.G.L. Hij werd indertijd lid toen hij in de gaten kreeg dat hij al jaren lang aan heemkunde deed. Hij ontdekte toen, tijdens een gesprek met een ander lid, dat zijn hobby eigenlijk heemkunde was. Alles wat hij in de krant las en interessant vond, knipte hij uit en borg het op in een klapper, in het bijzonder dat wat zijn geboorteplaats en naaste omgeving betrof vond hij de moeite van het bewaren waard. Dat andere lid vertelde hem dat dit werk reeds sinds de oprichting van het O.C.G.L. gedaan werd en dat reeds 35 dikke ordners gevuld waren met knipsels betreffende Landgraaf. En toen werd hij lid.

Ondertussen heeft hij ontdekt dat onze heemkundevereniging heel veel interessante onderwerpen betreffende onze naaste omgeving vastlegt en verzamelingen aanlegt. Momenteel zijn er bij het O.C.G.L. diverse sekties die elk een bepaald onderwerp behandelen. Even terug naar dhr. Rongen. Enkele dagen geleden vond hij een gedicht hetwelk hij ca. 15 jaar geleden uit het "Sjeeter Weetje" knipte. Het staat het.

der hillige sjeet

(Wiej 't kattelijke geloof lopet in
deeë tied)

*In deeë tied woeëd veuël gebeeënd,
och durch diej onger 't oksaal
te kieke sjtonge. Vuare wooëd
gezeëënd,
en achte woar 't gee sjandaal
want ze pastoer lank lote kalle
en zelf sjproke uuëver doeve en
hazevalle.*

De pastorei sjtong gans alling.
 Weeë doa ins kliengele 1) mos
 trok veuëlste hel, hool zich da
 kling
 en dach: Wat biste noe begos . . .
 De maat 2) zörget vuur de res –
 van angs woar dich d'r daag
 verpes.

't Beeëne woar get van de luuj.
 De hillige sjtonge i gen hoes – mieë
 es i gen kirk – en mieë es huuj.
 Ze woste woë ze moste zieë.
 Mit de kirmes sjtonge ze i vinster
 en duur
 en keke noa 't harmoniebestuur. 3)

Bij 't blitse van een hommelweer 4)
 kreeg jiddere blits zie kruuts 5),
 en brank ing keeëts van Keeëveleer
 6).
 De mam goof dich inne puuts
 en worp get kroedwusj 7) in 't vuur
 d'r donder bleef dich in 't gehuur.

De mam zeeënet och alle wek 8) en
 broeëd 9)
 vuurd dat ze ze aasjneet op ge lief;
 verdelet genau aa kling en groeët
 wat d'r pap, van 't wirke sjtief,
 op de vroag van de vrouw,
 van sjink of vleesj gefieëzeld 10)
 how.

Doa weeëde de Sjeter op
 aagekieëke:
 of ze grielächer 11) woare of zoere.
 Went ieëmes good woar geblieëke
 en ginne sjtriet horet te bedoere,
 da woar deeë good wiej broeëd, 12)
 bij 't leeëve en d'r doeëd.

*Ze sjtorve in 't owwesjbed,
woeë in ze och de kinger kregē.
Gerus, dat hön zieël woar gered
durch 't beeëne van diej achter
bleve,
en op 't pleeëtsjke 13) a gen duur
werm gehote vuur luuj wiej vier.*

HARRY HAAS

Voetnoten: 1) aan de bel trekken; 2) huishoudster; 3) tijdens de processie plaatste elk gezin versierde beelden van heiligen achter het raam of in de deuropening; 4) noodweer; 5) maakte iedereen een kruisteken; 6) bedevaartplaats; 7) veldboekje, gezegend op de dag van Maria ten Hemelopneming (15 augustus); 8) wittebrood; 9) bruinbrood; (de ronde broden werden voor de borst gehouden en met het broodmes gesneden, soms eerst nog beboterd, elk brood kreeg zijn met het mes getekend kruis); 10) heel dun gesneden; 11) grielächer = huilen en lachen tegelijk. Scheldnaam van de „Sjeter” in de buurdorpen; gunstig uitgelegd: gevoelig voor een lach en een traan; 12) uitdrukking voor een goed mens; 13) het bekende achterdeurtje van de hemel.

Sjeet: de Hoofdstraat van de latere gemeente Schaesberg, met lintbebouwing, gelegen op een waterscheiding (volgens sommigen ook een scheiding tussen oude stammen), vandaar de naam Scheidt, die op oude stafkaarten voorkomt.

WERKGROEP ARCHEOLOGIE.

Ook in 1990 heeft de Werkgroep Archeologie de grondwerkzaamheden zoveel mogelijk gevolgd. Jammer dat wij dikwijls te laat kwamen om nog iets vast te kunnen stellen. Soms had dit voorkomen kunnen worden, vooral wanneer een mooie foto in de krant verschijnt van een notabele, die de eerste schep grond op het bouwterrein uit de grond heeft gehaald. Dit is dan meestal een aantal dagen geleden....

Als heemkundigen stellen we ook een steeds grotere verloedering in de gemeente vast, die op weg is geen stad en geen dorp te worden.

Alarmerend en d roefenis verwekkend is het, wanneer men er bij staat als grote gebieden groenvoorziening verwoest worden.

De zand- en kiezelgroeve c.q.nieuw geplande stortplaats spant in deze de kroon. Grote gebieden bos zijn door zware machines gerooid en omver geduwd. Ook op andere bouwterreinen hadden soms landschapsbepalende-elementen behouden kunnen worden. We denken hierbij aan een groepje bomen, een knotwilg, een poel, een paar grote zwerfstenen, enz. Dit moet echter vóór de werkzaamheden beginnen worden vastgelegd met het grondbedrijf.

Observatie

In 1990 werd door de verschillende leden op 35 plaatsen de grondwerkzaamheden geobs erveerd. Sommige bouwactiviteiten werden meerdere keren bezocht; zoals Schanserweg, industrie-terrein bij Limagas, Koelweg, Op de Bies, In de Kamp, Sperwerweg, enz.

Op enkele plaatsen werden archeologische vondsten gedaan: Hoek Gatestraat - Hereweg; resten van middeleeuwse pottenbakkersactiviteiten, Sperwerweg; Prehistorische grondverkleuringen, Koelweg; Romeins fundament, Gravenweg; de landgraaf.

Van alle grondwerkzaamheden werd een verslagje gemaakt.

Advies.

Ook in 1990 werd een aantal malen door personen en instellingen een beroep op ons gedaan voor inlichtingen op archeologisch gebied.

Met goedvinden van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek en afd .Grondzaken van de gemeente Landgraaf verleenden wij medewerking aan Buro van Ekert. Deze waren bezig met de vervaardiging van een

structuurplan voor de lange termijn voor het grondgebied van de gemeente.

De gegevens werden ook naar het R.O.B. gestuurd, waarvoor deze dienst in een brief dd. 18 febr.1991 ons hartelijk bedankte.

In het jaarverslag 1990 van het R.O.B. Amersfoort staat o.a. dat goede initiatieven van de archeologische afdeling Landgraaf te verwachten zijn.

W.B.

MEN MOET HET MAAR WETEN.

Het is niet zelden dat de gemeentelijke voorlichting evenals de VVV een vragensteller verwijst naar leden van de Heemkundevereniging O.C.G.L. Maar deze keer werd de algemene kennis van ons lid omtrent het Landgraafse op de proef gesteld met de vraag: "Waar kan ik in Landgraaf een "gats" vinden?"

Ondanks de brede vraagbaak onder de diverse secties die mogelijk is, bleek er geen antwoord voorhanden. Dit is voor ons natuurlijk een aanleiding om op onderzoek uit te gaan. De gestelde vraag was niet te beantwoorden bij het raadplegen van de gemeente kaart. Waarschijnlijk te oud. Ook de gemeentegids '91/'92 met straatnamen en postcode gaf geen antwoord. In het gemeentearchief zochten we naar een aanwijzing of het gevraagde ooit door B & W of door een raadsbesluit was aangenomen. Geen antwoord. Hoe nu verder met deze vraag?. Het gaat hier over een "Gats". In onze streken een niet veel voorkomende benaming voor een openbare weg, straat, faan of voetpad.

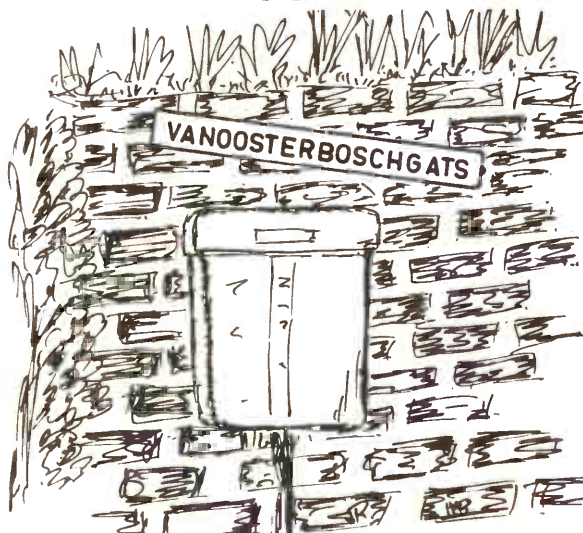
Omdat het hier gaat om de straatnaam "van Oosterbosch gats", gingen we de benaming ontleden in "van Oosterbosch" en "gats".

Gats was duidelijk, maar wie is nu van Oosterbosch? Zelfs de Winkler Prins gaf geen aanwijzing. We zochten naar een persoon met deze naam in de geschiedenis, wetenschap, muziek- of op cultureel gebied, die met onze gemeente iets van doen heeft of heeft gehad. Ten einde raad werd de telefoongids ter hand genomen om te zien of er soms een van Oosterbosch onder Landgraaf vermeld stond. Misschien zouden we er dan achter kunnen komen wie Oosterbosch is, of is geweest? Mogelijk zelfs zou het adres van een

onder die naam aangesloten PTT abonnee de straatnaam prijsgeven.

En ja... de PTTgids gaf uitkomst. Er bleek slechts één abonnee onder de naam "Oosterbosch van" vermeld te zijn. Dus nu ter plekke even informeren.

En ja hoor, hier vonden we het; een zijweg van 't Park stond aangegeven met "van Oosterboschgats".

Of deze GATS tot een straat, weg of laan zal uitgroeien valt te betwijfelen. Maar.... Landgraaf heeft op straatnaamgebied weer een curiositeit erbij. De eerste is: Één persoon heeft twee straten op z'n naam en wel: A. Daniels en Sleinada

en nu één straat met twee namen n.l.:

't Park en van Oosterboschgats.

ha.er.

BULLETIN

Oudheidkundig Cultuurhisto-
risch Genootschap Landgraaf

Juni 1991

nr. 2

7de Jaargang

VAN HET BESTUUR.

MUSEUM:

Met de renovatie van de voormalige noodkerk en kleuterschool aan de Curacaostraat zijn we nu druk bezig. Door de ingang te verplaatsen, is er een lokaal bijgekomen, zodat het gebouw nu drie museumlokalen, een sectiekamer, een bestuurskamer, een natte ruimte en een berging bevat. De medewerking van de gemeente is nu perfect. Nog een paar weken, dan ziet het gebouw er pico bello uit.

Maar dan is het nog helemaal leeg en zullen we moeten werken aan de inrichting. We zijn begonnen met de aanschaf van een dertigtal stoelen en drie kleine tafels. We houden ons aanbevolen voor klein gerei zoals bezems, dweil, glazen, enz.

Het is de bedoeling dat de secties vanaf 1 september bezit kunnen nemen van het gebouw.

Het bestuur heeft een werkgroep gevormd, die plannen zullen maken voor een eerste tentoonstelling in het gebouw.

Al met al beleven we dus een heel bescheiden begin van het museum Landgraaf. Dat heeft ook zijn voordelen. Geldgebrek dwingt ons heel zorgvuldig om te gaan met datgene wat we bezitten en niet lukraak allerlei bestellingen te plaatsen. Er wachten ons een aantal grote posten. Ik noem b.v. de aanschaf van een groot aantal vitrines. Dat is duur spul, wil je deze kant en klaar kopen, dan praat je over meer dan duizend gulden per meter. Daarom zijn we op zoek naar een meubelmaker, die bereid is de museumlokalen in te richten.

TENTOONSTELLING IN RIMBURG.

Het zal ongeveer een half jaar geleden zijn dat onze Vereniging van Fanfare Victoria Rimburch een brief ontving met de uitnodiging deel te nemen aan de festiviteiten, die deze Fanfare ter gelegenheid van haar 100-jarig bestaan op 9 juni in Rimburch zou organiseren. Na ampel overleg besloot het Bestuur aan deze uitnodiging gevolg te geven. We hadden ons immers voorgenoemen ons te laten zien in de Landgraafse wijken, wanneer deze onze vereniging zouden uitnodigen. Rimburch was dus een goede gelegenheid om met dit "mobilier museum" een aanvang te maken. Het dorp Rimburch, misschien het enige overgebleven dorp in onze omgeving, bewaart nog vele herinneringen aan het verleden. Dat dankt Rimburch aan zijn bijzondere ligging aan de Worm. De Romeinen hadden de steden aan de Noordzee verbonden met de grote stad Keulen en die weg moest drie keer over een rivier. t.w. over de Maas bij Maastricht, over de Rur bij Jülich en over de Worm bij Rimburch.

Ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan had de Fanfare van alle bewoners de toezegging gekregen dat ze hun huizen en binnenhoven zouden openstellen voor bezoekers. Op die prachtige binnenhoven toonden oude beelden hun stiel. Wij vonden hierbij aansluiting door de organisatie van een tentoonstelling in de school van Rimburch. We kozen een aantal aandachtspunten uit de rijke historie van Rimburch. Ik noem: een verzameling oude voorwerpen, waaronder potten, plakaten, helmen en geweren uit de Middeleeuwen, een prachtige collectie mineralen, genealogische overzichten van oude Rimburchse families, een overzicht van de geschiedenis van de mijnbouw en een complete tentoonstelling over de 2de Wereldoorlog. Rake teksten in dialect completeerden het geheel en uiteraard waren ook jaarboeken van onze eigen vereniging te koop. Over het aantal bezoekers waren we tevreden, naar schatting 500.

Eenstemmig waren de medewerkende leden van mening dat dit een geslaagde activiteit was, die beslist herhaling verdient.

Intussen is ook het 6de Jaarboek van onze vereniging verschenen en het is wederom (hoe kan het anders) op een uitstekende manier verzorgd door de heer Verbunt. Het bevat werkelijk uitstekende artikelen van hoog niveau. Ik raad ieder lid aan hiervan een exemplaar te kopen.

Wiel Ringens.

SECTIE DIALECT.

Terug naar de kleuterschool !.....

En met veel plezier! Het nieuwe onderkomen van het O.C.G.L. Blij toe, dat we eindelijk een vast home hebben, inplaats van steeds maar weer te jatsen van "hót noa haar" . We hopen er vruchtbare jaren te beleven. Het zal nog wel een poosje duren, voordat alles op zijn plaats is..en naar ieders wens! maar met wat geven en nemen zal dat best wel lukken.

Nu zijn wij, net als de andere secties druk bezig om in Rimburch op het feest met iets behoorlijks voor de dag te komen. En verder blijven er de gewone werkzaamheden. Geen tijd om te luijakken! Mensen, werk ze!

E.M.-C.

SECTIE ARCHEOLOGIE en CULTUUR.

Onze sectie is meteen maar in het nieuwe gebouw "gekropen"

Het was nog wel behelpen en kalk en verf van de stoelen en kleren afhalen. Maar we zijn blij nu een eigen gebouw te hebben, waar we van alles kunnen gaan doen. De meeste tijd hebben we besteed aan de tentoonstelling in Rimburch op Zondag 9 juni. Coördinator was Dhr. Frans Gorissen en hij werd door een aantal mensen terzijde gestaan. Het was een mooie oefening zo'n tentoonstelling. Daar kregen we ervaring hoe we in ons eigen gebouw moeten exposeren. Voorlopig hebben we nog overal gebrek aan. Zo zoeken we vitrines of iemand die tegen een redelijke vergoeding zo'n expositiekasten kan maken. Ook zoeken we een "panschop" uit de mijnen en mijnwerkerskleren inclusief schoenen met stalen neuzen.

Ook vragen we onze leden flink uit te rusten de komende vacantie want in het najaar komt 'n hele hoop werk op ons af.

W.B.

SUBSIDIE VOOR HET STORTEN VAN PUIN.

In het bos, gelegen achter de watermolen in Strijthagen, zijn enkele honderden meters wandelpad aangelegd. Hierbij zijn honderden bomen beschadigd. Erger is echter dat men het bospad heeft verhard met materiaal dat niet in een (helling)bos thuis hoort.

Als onderlaag voor het pad heeft men gebruik gemaakt van recyclingmateriaal, dat bestaat uit restanten van gebouwen.

Hierin zit allerlei rotzooi tot zelfs draadglas toe. Op deze onderlaag zijn nog eens overvloedig gebroken kiezelsteentjes gestort.

Bij navraag blijkt deze weg te zijn aangelegd door het Streekgewest die hiervoor waarschijnlijk subsidie gekregen hebben.

Deze subsidie heeft men dus gekregen voor het storten van puin, hetgeen normaal verboden is in het bos. Waarom deze wandelwegen verhard moesten worden is niet duidelijk. Bij verharding had men een milieu vriendelijker materiaal zoals houtspaanders kunnen gebruiken.

Een voorbeeld is vlakbij op de paardenrenbaan aanwezig.

W.B.

HET JAARBOEK 1990 IS UIT.

Dit Jaarboek '90 bevat een keur van artikelen over verleden en heden in Landgraaf. Dus voor elk wat wils. Wiel Beckers schrijft over pottenbakkersovens in de Groenstraat.

H.Quaedflieg heeft een levendig verhaal over een uitgestorven familie.

De Brandenburg, thans weer volop in de belangstelling kent een eeuwenlange geschiedenis. Dhr. Jos L'Ortye doet deskundig acht eeuwen uit de doeken.

H.Rade mijmert over hoe het was en werd rond de eeuwisseling.

En dan nog 9 hoofdstukken waarin de schrijver Frans van Dijck als een struikrover speurt naar bijzondere bomen in Landgraaf. Het zijn negen wandelingen, fiets- of autospeurtochtjes. De schrijver zegt precies waar de bomen staan en klimt zelfs in bomen en ontdekt heksenbezems en andere griezeligheden.

Het geheel is verlucht met mooie foto's.

Welke Landgraver of Landgravin wil dit Jaarboek missen?

Ook elke rechtgeaarde I.V.N-er zal zoiets niet aan zijn speurneus voorbij laten gaan.

De prijs voor leden bedraagt voor dit 185 bladz.dikke Jaarboek f.12,50 en voor niet-leden is de prijs f.15.-

U kunt het Jaarboek 1990 bestellen of afhalen bij die personen die het Bulletin bij U thuisbezorgen of bel een van de bestuursleden dan bezorgen wij het bij U thuis.

ZEENGE

ZEENGE hoëd ig al hiël vreug,
En mieng mam zong bi-j 't sjtriehke.
En ig loog in de weeg,
Noa mieng zeengende mam te kieke.
Gong mieng mam de sjtriehk vot breenge,
En hoëd doew ópins óp mit ZEENGE.

ZEENGE óp de kleutersjoël,
En de zuster liërde ós liedjes.
En dat how ee gans good doel,
Nu wëd liëre, bietjes bi-j bietjes.
Gezamenlijk in inne krink sjpreenge,
En doabi-j diej liedjes ZEENGE.

ZEENGE sondus in de kirk,
En pestoër liët 't credo huëre.
En d'r koër deet dà zieh wirk,
Noeh zal 't dà vuër ós gebuëre,
Gidderinne, de groëte en klinge,
En wit zieng buurt vò ZEENGE .

ZEENGE in ee gemengd koër,
En veërsjtummig weëd gezoonge.
En bi-j ee fes en bi-j d'r troër,
Nog ummer is doa gezank verboonge.
Gelukwunsje geet me breenge,
En doabi-j ee liedje ZEENGE.

ZEENGE dat kint gikkere miensj,
En deëzingt kà sjpas verdrage.
En 't floept beëter mesjiens,
Nee, inge zenger zal nit klage.
Gans de weld kà joekse, zweenge,
Evvel nit, zónger te ZEENGE.

M.H.

PRIESTERWIGDING Jos L'ORTYE.

Op zondag 26 mei 1991 deed ons medelid Jos L'Ortye zijn eerste mis in de parochiekerk van O.L.V. Hulp der Christenen te Nieuwenhagen.

Jos is lid geweest van de sectie archeologie en cultuur. Ook verschenen van zijn hand een aantal interessante artikelen in de Jaarboeken.

Een delegatie van het bestuur was op de receptie aanwezig. Onze voorzitter dhr. W. Ringens richtte het woord tot de feesteling en bood hem een attentie aan. Prachtig toch, een lid van onze vereniging is tot priester gewijd.

W.B.

ARCHEOLOGISCH LIMBURG 1987-1989.

Ieder jaar komen ook in Limburg interessante archeologische vondsten uit de grond te voorschijn.

Een aantal archeologen hebben het initiatief genomen voor een aantal tentoonstellingen van de meest interessante vondsten en opgravingen uit de voorafgegane periode. Het Provinciaal Bestuur van Limburg ondersteunt dit initiatief ten zeerste en stelt daarom de tentoonstellingsruimte in het provinciehuis ter beschikking voor de première. Later zal de tentoonstelling nog in een aantal andere plaatsen in Limburg gehouden worden.

Opgravingen en vondsten uit de prehistorie, Romeinse tijd en Middeleeuwen zijn er te zien.

STENEN MONUMENTEN

Ook uit Landgraaf wordt een vondst tentoongesteld. Hiervan wordt een korte omschrijving gegeven:

"Op de weggeërodeerde rand van een bekende helling in RIMBURG werd een wijmonument gevonden.

Afgebeeld is de halfnaakte godheid Genius. Hij is de beschermers van groepen mensen, plaatsen en militaire eenheden. Gezien zijn halfhoge militaire laarzen heeft hij waarschijnlijk een aan de Rijn-grens gelegerde eenheid onder zijn hoede gehad. Hij is staande naast een offertafel afgebeeld met een offerschaal en een hoorn des overvloeds in zijn handen. In recentere tijden is het monument als slijpsteen in gebruik geweest"

W.B.

KAMPÉRE

Hat iër al ins gekampeerd?

Noe trekt nit drek de naas óp, want da kant iër mich alling mar leed doeë!!

Ut zint mieëtstens alling mar lüj, die nieks angesj wie "hotelvakansies" mitgemak hónt, die zoe viehs kiekke, went me uvver kampére kalt..

Noe mót iër nit méne, dat ich nit wus, woeë ich uëver kallet. Ich han in mie leëve al zempligge soate van vakans mitgemak: mit d'r vliehger, mit d'r tsóg, mit de bus, mit ut sjip, mit d'r ege aute, mit en zónger caravan....en woeë hónt viër al nit uëveral gesjloape...óp de kampeerboerderij in inne umgebówde verkessjtal, van de geweunste pensions bis de deftigste hotels, mar óch óppen eëd, mit of zónger sjtruëzak, mit of zónger sjloapzak...zoegaar ónger d'r bloeëte hieëmel, dat de sjpinne, de mūskes en de hagedisse um ós erum an ut kroaze woare.

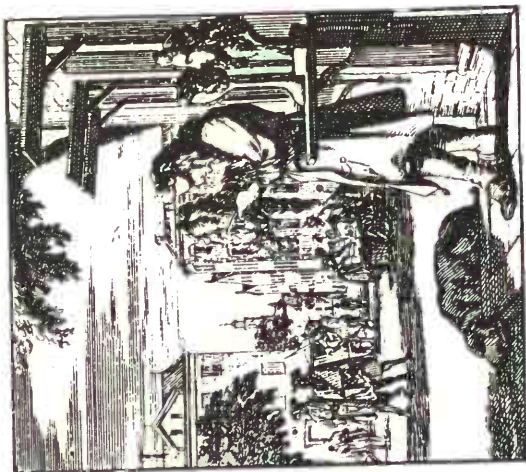
En dan blief ich d'r bi-j: nieks sjunder wie kampére. Went viër ut 'smörges oeht d'r püs krope, went de zón ópgóng en viër sjtoke de naas boehte de tent (en noe kal ich uvver werm sjtrieëke, wie Italië), dan wesjete viër ós, dónge ós ut badpak aa, sjuvete d'r dusj en de sjteul oeht ut duër gesjpan en sjnoehvete ins deep de frissje lóf in. Viër dekkete gezellig d'r dusj mit e veëske blómme..inne hoalet vrissje bruëdjas....en óngertussje houwe zich zoe hi-j en doa de noabere óch bekwieëmd. Weë good wakker woar, góng al ins rónk vur gówwe mörëge te wunsje (of zich langs 't werk te foessje), Weë nog nit richtig bi-j de zieng woar, deë hool zich mar koesj, bis dat heë zich e paar lietter kaffië d'r haos eraaf gesjpeuld houw.... en dan woeët de ganse meute van alling wakker... En dan d'r ganse daag e leëve, wie god in frankriëhk. Me hovet zich nit vur gidder moaltied in d'r gala te werpe. Went me zin houw, vur urge get te goa eëte, da doong me dat en went me zich zellever get broedzjele wool, dan dooong me dat óch, D'r res van d'r tied woeëd gesjwómme, gezónnebaad, geniekst of oehtsjtepkas gemak...

E paar weëke in ut joar leëve, wie de siguinere, wen ich dra trükdenk, krien ich noen nog heemwieë. Zaat mich nieks koads uvver kampére, want da kan ich valsj weëde.....

E. M.C.

DE PRUKEMAAKER.

Behaeg de wereld niet, Maar 't oog dat alles ziet.

't Hair, dat natuur aan ieder gaf,
 Zo 't hem niet hangt, het moet 'er af;
 Maar schoor men zo de kwaad manieren,
 Die 't leven voortbragt van der jeugd,
 En plaatste daar de schoone deugd,
 Dat zouw den mens veel meer versieren.

DE HOEDENMAAKER.

De hoed der deugd is schoon, Meer dan een goude kroon.

De hoed is om het hoofd te hooeden
 Voor zonneshyn, en regenvloeden:
 Verzag men ook zo 't bloot gemoed,
 Het hoofddeel van het mens'lyk leven,
 Not dough, om 't kwaad te wederstreeven,
 Dan was men koninglyk behoed.

DE LEDERBEREIDER.

Wat helpt de slaaverij, Daar 't best vergeeten zy.

Al is het vel niet goed om te eeten,

't Is daarom niel onwaard versmeeten:

't Word al door vlyt tot nut gebragt.

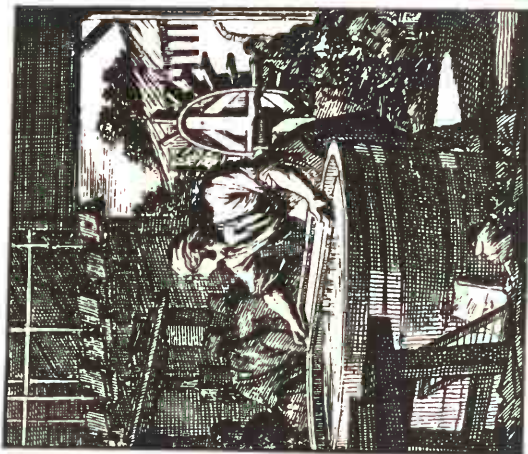
Behalven 't groot profyt der zielen;

Dat laat men sling'ron en vernielen

Als vodden, die men gants niet acht.

DE PAPIERMAAKER.

Al is het slecht, Het komt te recht.

Dus word zelf de onde vod, door vlyt,

Tot nut van nieuw gebruik bereid:

Zo moest de mens het voddig leven,

Door werking van een goet manier,

Bereiden tot een wit papier,

Daar 's Heeren wil op wierd geschreeven.

Jonkheer Mr.L.M. Michiels van Kessenich

Door: Wiel Beckers

Kort geleden stierf hij, vrij plotseling op slechts 52 jarige leeftijd. Hij was werkzaam bij het ministerie van financiën waar hij een topfunctie bekleedde. Vanwaar deze belangstelling?

Omdat de familie M.v.K. betrekkingen had met deze streek. In 1982 zocht ik samen met een medesamensteller van het boek: "Nieuwenhagen verleden en heden" de heer M.v.K. op voor een gesprek. In zijn geriefelijke woning in Terhorst bij Banholt worden we door zijn charmante echtgenote ontvangen.

Even later verschijnt hij zelf en nemen we plaats op het terras waar ons afgesproken gesprek begint.

Mevrouw trekt zich terug voor het doornemen van processtukken van gedagvaarden, die de volgende dag bij haar voor de balie moeten verschijnen.

De heer M.v.K. was toendertijd burgemeester van Mar-graten, een samenvoeging van zeven dorpen.

Wanneer de burgemeester ziet, dat ik moeilijkheden heb met het opschrijven van zijn titel en naam, neemt hij mijn aantekenboek en schrijft zijn naam er zelf in

Jhr. Mr. L. M. Michiels van Kessenich

Hij is de zoon van baron Mr. W. M.v.K., die burgemeester van Maastricht is geweest. De schoonmoeder van de baron; Charlotte Mathilde was de enige dochter van Jacobus Hubertus Menten. Deze laatste was rijk geworden door o.a. de verkoop van olievelden in Nederlands Indië. Menten was gehuwd met de protestantse Terèse Mathilde Louise Charlotte van de Wall. Zij hadden vijf kinderen waarvan vier zonen; Ernest, die jong gestorven is; Hubert, die in Zürich woonde en geen kinderen had; Emile, die in Hageweide bij Warmond woont en hoofdredacteur bij Heldring en Pierson is geweest had drie dochters en één zoon; verder Otto, die een kind had.

De zoons werden protestants opgevoed en werden later rijke zakenlui.

De enige dochter Mathilde, die in Ned. Indië geboren was kwam op een katholieke kostschool en werd katholiek. Zij woonde later o.a. aan de Mauritskade in den Haag.

In Schaesberg woonde een zuster van Menten; de moeder van o.a. de bekende letterkundige Mr. Frans Erens. Zij woonde "i - genne Kamp". Bij zijn eerste terugkomst uit Indië woonde de familie Menten op kasteel Oud-Ehrenstein.

Heihof.

In 1898 kocht de rijke Menten de Heihof met ca 250ha grond, waarvan ca. 200ha heide, van de familie Schoenmakers uit Maastricht. Het gebied strekte zich uit tot aan de Rode Beek. Bij de Heihof liet hij een grote villa bouwen. (in de volksmond "kasteel Menten")

Verder lag hier een weide met fruitbomen, een manège, tennisbanen en het ca. 24ha grote park.

Dit uitgestrekte gebied stond onder toezicht van vader (en daarna zijn zoon) Johan Stürtz, die jachttopziener c.q. boswachter waren. Na de tweede wereldoorlog was de villa

in verval geraakt en niets waard. Zij lag daar als onverdeeld eigendom.

In die tijd ontstond de idee om in 't park een buitenverblijf te maken. Het begon met de bouw van twee houten huisjes in 1949. Daar kwam enige tijd later een oude caravan bij en men bouwde er een Maria-kapelletje. De combinatie van deze laatste twee aanwinsten leverde de naam voor dit gebiedje "Maria ter Karre" op.

Later kwamen hier nog een paar caravans bij. De hele familie bracht er de vakanties en de weekends in de zomer door.

De oma van de jonkheer, die honderd jaar oud geworden is, zwaaide hier de scepter.

Ook relaties werden voor een verblijf in de weekends uitgenodigd. Meestal was hier ook een wandeling door het grote bezit bij inbegrepen. Hoe meer indruk men moest maken om te overtuigen, des te langer de wandeling.

In 1949 kochten de O.N.mijnen het jachtslot op en werd dit gesloopt.

In 1966 werd baron M.v.K. door enkele Duitsers benaderd, die de heide wilden kopen voor recreatieve doeleinden. Later ontdekte de baron, dat er boorgaten waren gemaakt ter verkenning naar zilverzand. Hij heeft toen zelf concessie aangevraagd en gekregen.

De exploitatie werd in 1968 begonnen, maar was geen lang leven beschoren. Hoofdzakelijk wegens het gebrek aan de juiste machines. Sigrano heeft toen de exploitatie gekocht.

Ook de andere grond werd voor f.1,20 per m2 verkocht en wel aan het Recreatieschap.

Bij deze laatste zin ontdek ik iets van spijt in zijn stem.

Tot slot.

Tot slot krijg ik nog een dagboekje, dat een van zijn broertjes gemaakt heeft tijdens het toenmalige vakantieverblijf in het park.

Ook krijgen we een aantal foto's, die in het boek van Nieuwenhagen geplaatst werden.

Wanneer hij hoort dat we pas afgestudeerde kinderen hebben, adviseert hij deze vooral een job in de financiële richting te laten zoeken.

We bedanken voor de tip en het leuke spontane gesprek en nemen afscheid.

OPROEP (VERZOEK)

Het klinkt raar zo'n kop boven een stukje van de redactie. Ja wij doen een oproep, (wij richten een uitnodiging) tot de leden. Zoals U wel gezien zult hebben zijn het steeds dezelfde personen die de stukjes in het "bulletin" schrijven. Zij zorgen er voor dat wij 4 x per jaar een "bulletin" bij U in de bus kunnen stoppen. Dat is heerlijk maar niet eerlijk. Wij hebben thans zoveel leden dat wij tot U een verzoek kunnen richten om ons te helpen. Natuurlijk is het niet mogelijk dat alle leden ons helpen. Maar als we nu eens 10 % van de leden zo ver konden krijgen om een keer per jaar een stukje te schrijven voor ons "bulletin" dan moesten we de zaak uitbreiden en het "bulletin" dikker maken en dan kregen we nog meer leden en als dan 10 %..... neen dan was dat te veel. Dan kon dat 5% worden.

Och zo moeilijk is het niet. Op de volgende bladzijden leest U een verhaaltje als voorbeeld. Het is een ware geschiedenis uit begin 1900 en we hebben allemaal ouders of grootouders die in hun jeugd wel eens iets beleefd hebben en dit graag of trots aan hun kinderen vertellen. Want vroeger was het toch heel anders zo iets beleef je tegenwoordig niet meer, vraag het hen maar. Het was toen anders, meestal prettiger dan nu in deze tijd. Nu vervangt de TV onze ouders. De TV vertelt ons nu van alles. Maar dit is niet altijd echt, niet altijd waar gebeurd.

Ja, hoor ik al, maar ik kan dat niet allemaal opschrijven. Dat is ook niet nodig. Wie van onze kinderen heeft geen bandrecorder? Laat oma of opa eens iets vertellen in de buurt van een microfoon, neem het op en stuur ons het bandje en wij zetten het wel op papier. Het zal beslist een succes worden en veel mensen zullen er plezier aan beleven. In september verschijnt er weer een nieuw "bulletin". Dus we hebben nog twee maanden tijd. Ja wij hebben ook enkele dagen nodig om het te bewerken. Er zijn zoveel interessante, spannende en leuke dingen gebeurd in de mijn, op de boerderij of tijdens de lange fietstochten of waar dan ook. Die oma's en opa's hebben van alles meegemaakt, vraag het ze maar. Zijn de verhalen te lang dan kunnen we ze misschien gebruiken voor het Jaarboek. Geen romannetjes maar iets waar we nog van kunnen leren.

Zullen we het eens proberen? Hartelijk dank.

DE KATTENDANS

Vroeger, een heel andere tijd dan nu. Er was b.v. geen electr. licht, er waren geen auto's, wel waren er weinig en slechte wegen. Wat wij nu gewoon en vanzelfsprekend vinden van die gemakkelijke dingen, die bestonden gewoon niet. Ook was er nog geen ballpoint er was zelfs nog geen paraplu in die tijd waarover ik nu vertel. Wat wel bestond dat waren: spoken, tovenaars en de duivel in allerlei gedaanten. Maar die heeft altijd bestaan en zal ook altijd blijven bestaan. Ja in die tijd toen mijn vader een jonge vent was, mijn vader is geboren in 1874, dus ruim 100 jaar geleden. In die tijd bestonden er spoken en heksen en dat was dan bijna altijd de duivel en die kon allerlei gedaanten aannemen. Die kon komen in de gedaante van een dier en zelfs in de gedaante van een mens. Maar dan is ie te kennen aan zijn voeten want die heeft hij niet, hij heeft bokkepoten. Dus een duivel zal zich het liefst verschuilen in de gedaante van een dier.

Maar ik wil iets vertellen van mijn vader. Die was in zijn jeugd nergens bang voor. Heksen en spoken daarin geloofde hij absoluut niet. Even een voorbeeld als bewijs: Toen hij negen jaar was en naar school ging. Het moet toen gebeurd zijn toen hij die leeftijd had want hij moest van school toen hij tien jaar oud was. Hij moest gaan werken bij een boer. Hij moest helpen geld verdienen. In die tijd was het niet verplicht om naar school te gaan en zijn vader zei tegen de onderwijzer: "Ik heb nooit een school bezocht en hij is nu 10 jaar en nu moet hij helpen geld verdienen."

De school was niet naast de deur en hij moest bijna een uur lopen van huis naar school. Zijn weg liep door een groot bos en aan de rand van dat bos woonde een oude vrouw die heel arm was. Dat was echter niet het ergste. Neen het ergste was dat de mensen uit het dorp vertelden dat zij een heks was. Deze arme oude vrouw werd gemeden door de mensen. Zij liepen in een boog om haar heen. Maar niet mijn vader, die was haar beste vriendje. Er ging bijna geen dag voorbij dat hij niet even bij haar aanging en enkele minuten met haar sprak. Zij was een zeer lieve vrouw vertelde hij.

Dus er bestonden geen heksen en spoken. Maar één ding bestond er wel en dat was de "kattendans" want dat had hij zelf meegemaakt.

De "Kattendans" bestaat uit een grote groep katten (door de duivel bezeten) die een grote kring vormen rond een man of vrouw die 's avond laat door een eenzaam bos lopen. Deze kring wordt steeds enger en enger tot die eenzame persoon geheel ingesloten is en er niet meer uitkomt en dan neemt de duivel bezit van hem of haar. Een of enkele dagen later werd dan die persoon gevonden. Dood natuurlijk en aan de sporen zag men dan wat er gebeurd was. Het was slechts aan enkelen gelukt om te ontsnappen uit de ring. Zo iemand mocht natuurlijk niet bang zijn en was vanzelfsprekend een held. En dat heeft mijn vader meegemaakt. Hij was toen een jonge man van bijna twintig en was in een nabijgelegen dorp naar de kermis geweest had zich goed geamuseerd en zodoende was het wat laat geworden. Om wat tijd te winnen liep hij dwars door een groot bos, hij kende immers de weg, hetgeen hem zeker een half uur zou sparen. Bij het begin van het bos zocht en vond hij een dikke stok die hij meenam. Je kunt niet weten waar het goed voor is hè. Hij was zowat half weg toen hij links een kat hoorde. Och ja dat gebeurt wel meer nietwaar? Maar even later hoorde hij het rechts en weer wat later was het achter hem. Toen begon hij eens goed op te letten en hij merkte dat er telkens meer katten bijkwamen en steeds dichterbij. Nu moest hij gaan oppassen want als er nog meer kwamen en nog dichterbij en ook voor hem dan was dat iets bijzonders. En ja hoor zo gebeurde. Telkens hoorde hij er meer, telkens dichterbij en er was er al een voor hem. Het was nieuwe maan, dus donker en hij was in een bos. Hij zag niets. De katten waren natuurlijk zwart. En ze kwamen steeds dichterbij en er kwamen er steeds meer. Hij ging al wat vlugger lopen maar dat hielp niets. Aan het mi-auwen hoorde hij dat ze steeds dichterbij kwamen en voor was hij bijna ingesloten. Toen was de tijd gekomen. Hij stormde hard schreeuwend en wild om zich heen slaande met zijn stok vooruit naar die plaats waar hij meende dat er nog een open plek was. Gelukkig was hij in enkele minuten aan de rand van het bos en op een breed pad bij een open veld. Buiten het bos of op een open plek daar komen ze niet. Het was dus gelukt. Hij had er zich doorheengeslagen. En daarom zegt mijn vader: "De Kattendans bestaat wel" Hij had het immers zelf meegemaakt.

Chr. Verbunt
1991

BULLETIN

Oudheidkundig Cultuurhisto-
risch Genootschap Landgraaf

September 1991

nr. 3

7de Jaargang

VAN HET BESTUUR

MUSEUM:

In het vorige bulletin meende i. te mogen berichten dat het gebouw aan de Curacaostraat geheel gerenoveerd was en gebruikt kon worden als museum van Landgraaf.

Deze mededeling was wat voorbarig, want op het ogenblik is een schilder nog altijd bezig en nu met de buitenkant, die ook een goede beurt krijgt. Wel zijn we aardig opgeschoten met de inrichting. Dat betreft vooreerst het museum-deel. Lokaal 3 is nu gevuld met de geweldige gift van de heer en mevrouw Robberts. De oude bekende winkel aan de Hoofdstraat in Schaesberg is nu verhuisd naar het museum en er komt nog veel meer. Dat belooft een heel mooi lokaal te worden, hetgeen zal herinneren aan de toestand in onze streek van zo'n honderd jaar geleden. We moeten samen met Funs Robberts nagaan hoe we in dit lokaal 't Schaesberg van 100 jaar geleden weer tot leven kunnen wekken. Met het materiaal dat Funs hiervoor ter beschikking wil stellen, zal dat heel goed mogelijk zijn. Nu al staat in de winkel een opgestopt hondje, dat vroeger, toen honden nog een echt mooi hondenleven hadden in de Hoofdstraat liep en dat velen nog terugkennen.

In de beide andere museumlokalen staan nu 35 vitrines, die geschonken zijn door aannemer Jongen. Glazenier Van Ooijen bekijkt nu of hij glas kan leveren.

En dan moeten we deze vitrines gaan vullen. Waarmee? Ik moet bekennen dat ik dat nog niet weet. Toch maakt het Bestuur zich hiervoor niet al te veel zorg. Van allerlei kanten komen er suggesties en ook komen er al mensen uit Landgraaf met aanbiedingen van mooie collecties. In het vorige bulletin hebben we al beklemtoond dat we ons niet moeten laten opjagen. Eerst moeten we vitrines, kasten, tafels, wandborden klaarhebben en dan gaan we deze vullen. Keulen en Aken zijn ook niet op één dag gebouwd.

Sectiekamer, bibliotheek en bestuurskamer/keuken zijn nu redelijk ingericht, zodat er naar hartelust vergaderd kan worden. De sectie genealogie moet haar bezittingen nog overbrengen en ook de werkplaats voor archeologie is nog niet klaar. De bibliotheek raakt al aardig vol en gesproken zal nu moeten worden over het beheer hiervan. Daar zal een computer aan te pas moeten komen. Ik ben er van overtuigd dat we over enkele jaren een uitgebreide verzameling van wetenswaardigheden omtrent onze streek zullen bezitten.

In tussen hebben we op 3 september j.l. met een groot aantal leden vergaderd over de toekomst van ons museum. Er kwamen allerlei suggesties. Maar ook werd de vraag gesteld waar de talloze vondsten zijn gebleven die in onze streek zijn gedaan. Besloten werd deze vraag door te leiden naar de gemeente Landgraaf, de musea "de Thermen" en "Bonnefantien" en de Rijksarcheologische Dienst in Maastricht en Amersfoort.

BOKKERIJDEES.

Ik vestig nog eens de aandacht op de mooie tentoonstelling over de Bokkerijders, die met medewerking van onze vereniging op het ogenblik gehouden wordt in het Landgraafse raadhuis. Ze is gedurende kantooruren geopend. In het kader van deze tentoonstelling zal op dinsdag 17 september om 20 uur de alombekende drs. L. Augustus spreken over de Bokkerijders in Schaesberg en Ubach. Alle leden zijn hierbij van harte welkom!

CONTACTAVOND.

Zoals we al eerder berichtten, houden we op de derde dinsdag van de maand een contactavond voor alle leden. We willen daarmee de onderlinge band tussen de leden

versterken. Hoe zo'n avond zal verlopen weten we zelf ook nog niet. We moeten dat proefondervindelijk vaststellen.

De eerste keer komen we op dinsdag 15 oktober om half acht (19.30) in het museum bijeen. De heer Kuyt zal dan een praatje houden over de geologie van de streek. U komt toch ook?

Wiel Ringens.

AANTREKKINGSKRACHT.

De aantrekkingskracht van de eëd,
En pats, dat dink is nieks mie weed.

Als vaas sjtong ste doa zoë sjun,
A sjerve lik ste doa op 't gebun.
Natuurlik is dit gans normaal,
Toch loester ins noa mie verhaal.
Rechóp hódde, of in ing tesj,
En get sjudde oet ing flesj.
Kwakste get van dig aaf,
Kiek, alles gehuurzaamt braaf.
Ing waterleiding is gesjproonge,
Hoe, dat drupelt toch noa onge.
Gans aanges woar 't hi-j gesjteld,
Sjtóm, zoonger diej magneet, de weld.
Krig koetste gaar nit beginne,
Reëgens bómme nit verzinne.
Alles zjweëvet, nieks woar vas,
Caffe, soeker durg de kas.
Hoëg sjprongs te durg de lóch,
Tien teerge ce dat dat nit moch.

Vool ste, bloof ste hoëg haange,
Alling nette um dig óp te vaange.
Nee, lot mar wiej vier 't noe hant,

De weld mit al zienge tramelant.
Ech voël good kunt toch vâ beave,

En had ós reën en zón gegoeve.
En doarum is het hiël get weed.
De aantrekkingskracht van de eed.

Mariet Henssen

SEKSTE DIALEKT

Over de gebeurtenissen rondom ons nieuwe Heemkunde gebouw zal ik het maar niet hebben. Daar zijn genoeg mensen, die dat alles uit de doeken doen. Dus maar eens een dialekt-probleem. Ik hoor het mijn kennissen zo vaak zeggen: "Ik vind dialektstukjes en gedichten zo leuk...als jullie ze voordragen...maar lezen? Dat kan ik met de beste wil niet.

En daar zouden we nu zo graag iets aan doen. Met een klein kursusje dialekt-grammatica zouden we die mensen graag over de streep willen helpen dat ze hun moederstaal ook kunnen lezen en misschien zelfs schrijven.

Wij schrijven volgens de "Aanwijzingen voor de spelling van de limburgse dialekten" van de vereniging Veldeke. Een paar uittreksels hieruit: De belangrijkste eisen, waaraan een spellingsysteem moet voldoen zijn deze twee:

a leerbaarheid; dat betekent dat het systeem zo eenvoudig en zo consequent mogelijk moet zijn.

b bruikbaarheid; de bruikbaarheid van een spellingsysteem wordt in hoge mate bevorderd, wanneer het aansluit bij andere, reeds bekende regelingen, dat bevordert de leesbaarheid.

De aanwijzingen voor de spelling van de limburgse dialekten uit 1983 zijn in feite niet veel meer dan een aansluiting bij en een aanvulling op de uit 1942 en 1953 daterende Veldeke-spelling van resp. Dr. W. Roukens en Dr. J.C. Kats.

Het zou te ver voeren, hier nader op in te gaan. Geïnteresseerden kan ik alleen maar aanraden, dit handige, beknopte, maar zeer duidelijke boekje zelf aan te schaffen.

Wij laten al de andere limburgse dialekten buiten beschouwing, die in dit boekje behandeld worden en zullen ons alleen tot het "Landgraafs" beperken.

We zullen volgende keer allereerst de korte klinkers behandelen: a e i o u en daarna de korte klinkers met naslag...en zo verder.

E.N.-C.

SECTIE ARCHEOLOGIE EN CULTUUR.

Op onze bijeenkomst in juli hebben de leden over allerlei zaken kunnen bijpraten.

In augustus hielden we een archeologische wandeling door Rimburch, waaraan door een flink aantal mensen werd deelgenomen. Het thema was, het vermoedelijk verloop van de Romeinse weg en de archeologische vondsten rondom.

Ondertussen zijn we bezig met het overbrengen van pottenbakkeresscherven afkomstig van een aantal ovens uit Landgraaf. Deze moeten gewassen, gedroogd en geregistreerd worden. Daar hebben we nu in ons nieuwe gebouw een "natte ruimte" voor gekregen.

Misschien dat nog een aantal scherven in elkaar passen. Een leuk karwei voor de komende winter, waarvoor we nog een aantal mensen kunnen gebruiken. Laat 't even horen.

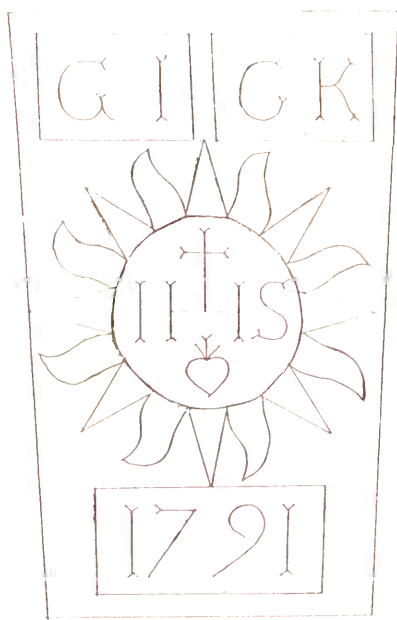
SCHENKING FUNS ROBBERTZ.

De "grote stukken" van de winkelinventaris van de zadelmakerij van Funs Robbertz zijn naar het museum overgebracht.

Ook enkele niet-leden; André Palmen en Piet Schendelaar hebben ons spontaan meegeholpen met sjouwen.

Ook de mensen van de gemeente Landgraaf zijn we onze dank verschuldigd voor hun medewerking bij het vervoer.

Van de achterkant van de winkelkast onthrekt een gedeelte. Hiervoor is een timmerman aangezocht, die zijn medewerking heeft toegezegd om dat deel bij te maken.

EEN GEVELSTEEN

Wij vertellen hieronder heel in het kort iets over de nieuwste aanwinst voor ons museum en in het Jaarboek 1991 geven wij een uitgebreid verhaal en wij zullen proberen dan tevens enkele foto's van het huis en de gevelsteen te vertonen.

Enkele weken geleden kregen wij van dhr. Jung uit Schaesberg een prachtige tip.

Hij wist dat dhr. J.A.Hoenen uit de Hoofdstraat 41 te Schaesberg een gevelsteen in zijn bezit had.

Deze heer J.A.Hoenen was, naar dhr. Jung ons wist te vertellen, wel genegen om deze steen af te staan aan ons museum.

We lieten er geen gras over groeien en stapten naar de Hoofdstraat nr. 41. Dhr. Hoenen ontving ons zeer vriendelijk en toen hij ons aangehoord had was hij blij dat de steen nu op een plaats terecht zou komen waar hij tentoongesteld zou worden.

Ca. 8 jaar geleden, voorjaar '82 of '83 werd naast zijn woning een mooi oud vakwerkhuis afgebroken en toen had hij de gevelsteen kunnen redden. Trots liet hij ons de steen zien en wij waren enthousiast over de toestand waarin deze 200 jaar oude steen zich bevond en namen hem dankbaar van hem over. Wij zijn er zeer blij mee.

Dhr. van Dijck geeft hiernaast een verklaring van de voorstelling op de steen.

I H S is het monogram van Jezus. Het zijn de eerste drie letters van de naam Jezus in Griekse hoofdletters : vol uit : 'I H Σ O Y Σ . Schrijft men die naam met de eerste letter als hoofdletter en voor het overige met kleine letters, dan is de Griekse schrijfwijze 'I η σ o u ς , in het Latijn Iesus of Jesus.

Later beschouwde men de letters ook wel als de Latijns hoofdletters I H S , de beginletters van Iesus Hominum Salvator (Jezus, verlosser van de mensen). Anderen zagen er de beginletters in van de eerste drie woorden van In Hoc Signo Vinctes = In dit teken zult gij overwinnen. Het monogram heeft sinds de 15^e eeuw een grote verbrediging gevonden, veelal met een Latijns kruis door de letters. Het is door de orde van de Jezuïeten als devies of ordeteken aangenomen en komt in de door deze orde beïnvloede kunst veel voor.

Een bekend monogram van CHRISTUS (Christogram) is X P , waarbij deze letters met elkaar verbonden worden geschreven. Het zijn de Griekse hoofdletters X = Chi en P = Rho, de beginletters van het woord X P I Σ T O Σ = χ ρ ι σ τ $\omicron$ ς = Christus.

Dit teken werd door Constantijn de Grote, keizer van het Romeinse rijk van 306 tot 337, in zijn banier opgenomen.

De hierboven genoemde woorden In hoc signo vinctes (in dit teken zult gij overwinnen) staan eveneens in verband met keizer Constantijn de Grote.

Deze zou in 312 vóór de slag bij de Pons Milvius te Rome aan de hemel het teken van het kruis hebben gezien, waaronder in het Grieks geschreven stond : Overwin hiermee. De Latijnse versie daarvan is : In hoc signo vinctes. In die slag versloeg hij de (eveneens) tot keizer uitgeroepen Maxentius. Van het visioen is melding gemaakt door twee bekende tijdgenoten van de keizer, zijn biograaf Eusebius en de leraar van Constantijns oudste zoon (Crispus), Lactantius. Constantijn verleende zijn onderdanen vrijheid van godsdienst (Edict van Milaan) verplaatste zijn residentie van Rome naar Byzantium, dat sinds 330 Constantinopel werd genoemd. De tegenwoordige naam Istanboel (sinds 1453) schijnt 'n Turkse verbastering van Constantinopel te zijn.

(Opm.: De Griekse hoofdletter X klinkt als "onze" Ch, en P klinkt als onze R. Men vindt de klanken terug in Chroom)

fr.v.d.

DE BOEKDRUKKER.

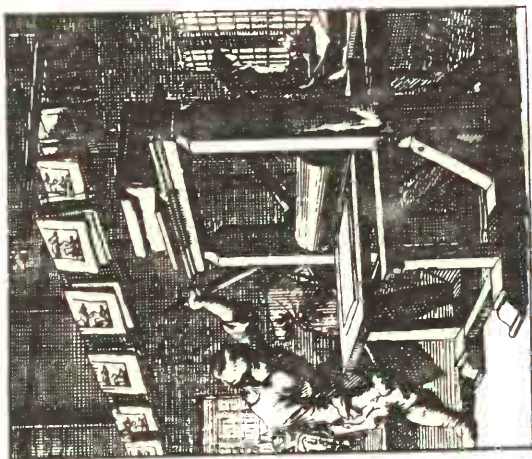
Schep uw geluk Uit pers en druk.

Druk uw gemoed op 't woord des Heeren,
Zo dat de heil'ge letter net
In 't herte over word gezet,
Waar naar gy u moogt reguleeren,
En dat gy 't geen dat God behaagt,
Geduurig in uw boezem draagt.

DE PLAATDRUKKER.

't Geen 't bert in zich besluit, Dat drukt het van zich uit.

't Papier, gelegen op de plaat,
Mits dat het door de persing gaat,
Ontfangt een afdruk van haar wezen:
De ziel, gedrukt op 't eeuw'ig goed.
Ontfangt Gods beeld in zyn gemoed,
Waar door hy eeuw'ig word geprezen.

DE BOEKBINDER.

*Het oog van 't eeuw'ig wesen
Kan 't boek uws herten leesen.*

Lag 't weeten heim'lyk in de hoeken,
Waar dat de weg ten hemel leid,
't Was waard de wereld door te zoeken:
Maar nu 't den mens word klaar gezeld
In 't heilig boek, van God gegeven,
Steekt hem de waig van 't heilig leven.

DE SCHOOLMEESTER.

Maak medicyn Niet tot fenyn.

Door letterkonst, zo hoog verheeven,
Is ons veel nut en heil gegeeven,
Dat ons de weg ten hemel toont:
Maer, on het schuim van 't goud te scheiden,
Is 't misbruik deezer konst te myden,
Op dat de wysheid ons bekreunt.

HET EINDE VAN DE I.A.O.

In juli 1991 is de firma Wolter begonnen met de sloop van de I.A.O. gebouwen te Nieuwenhagen. Deze gebouwen lagen min of meer ingesloten op de hoek Hoogstraat - Wilhelminastraat. Reeds eerder in 1979 waren de kapelanie en het partronaat gesloopt. Sindsdien lag het braakliggend

Botanische tuin

Op het braakliggend terrein Hoogstraat, hoek Wilhelminastraat heeft de firma Bodengoed (makelaar in onroerend goed) uit Eindhoven kosten noch moeite gespaard om een tuin met inlandse (on)kruiden in te richten. Nu het projekt haast voltooid is, wordt de Nieuwenhaagse bevolking opgeroepen om de tuin in gebruik te nemen. Op zondag 2 september zal de officiële opening plaats vinden door de wethouder van welzijn en cultuur, die door zijn oogluikende medewerking van doorslaggevend belang was bij de totstandkoming van deze paradijselijke toestand.

terrein er onverzorgd en troosteloos bij, zonder dat er ook maar iets aan werd gedaan. Iemand heeft in 1984 eens een artikeltje in het Ensu-Weetje geplaatst als zou het terrein een botanische tuin moeten voorstellen.

De afkorting (N.V) I.A.O. staat voor; Internationale Autobus Onderneming.

De N.V. werd opgericht op 3 februari 1924 door de heer H.J. van Kan. Het was een familiebedrijf bestaande uit: vader, moeder, dochter en drie zonen. Reeds eerder had de heer Meijer een busonderneming in het leven geroepen, deze zou in 1927 door van Kan worden overgenomen.

Verder waren hier nog de busondernemers Borghans en Goffin actief.

Mathieu van Kan was het technisch brein in de onderneming. Dit was ook wel nodig, want de oude heer van Kan schijnt niet altijd even lief en geduldig voor de automotor te zijn geweest, als deze weer eens niet wilde lopen.

Het waren soms moeilijke tijden om steeds maar weer te zorgen de bussen klaar te maken voor de lijndienst.

De beide andere broers Hubert en Sjeng waren meer geschikt voor de administratieve bedrijfsvoering. Ze liepen er altijd goed gekleed in passend kostuum bij. Het personeel sprak hen later aan met directeur. 's Morgens om vier uur werd al begonnen om de bussen bedrijfsklaar te maken voor de lijndienst Heerlen - Nieuwenhagen - Rimbarg. In 1928 breidde de dienst zich uit tot aan de grens naar Duitsland, daar-

vandaan de internationale aanduiding.

Vele ouderen zullen de sloop met enige weemoed hebben gadeslagen: Want er is nogal wat gespeeld door de jeugd, bovenaan de "vaart", de oprit naar het plein waar de autobanden lagen en de oude autobussen stonden.

Vele verhalen van gebeurtenissen, die zich rond het bedrijf hebben afgespeeld zijn bekend. Van enkele kleine voorvallen wil ik U deelgenoot maken.

Een aantal kinderen waren in de opgestapelde autobanden gekropen om stiekum sigaretten te roken. De oude heer van Kan zag rook uit de banden omhoog stijgen en dacht, dat men weer eens vuurtje gestookt had in de banden en goot er enkele emmers water in. Even later kropen kletsnatte figuren uit de banden omhoog.

Of die keer dat hij uit de nog rijdende bus sprong om ons te pakken en zich nog net bedacht en terugrende om vlak voor een heg tot stilstand te komen. Boven aan de vaart lag het woonhuis van "d'r Juzep" en "t Tina" Franken en kinderen. Het woonhuis was gedeeltelijk in vakwerk uitgevoerd. Vast aan het woonhuis was een grote schuur aangebouwd door middel van een doorlopend dak. Achterom lag nog een bakoven. Geen wonder dat hier steeds een grote toeloop van jeugd was. 't Tina plachtte dan ook dikwijls te roepen: "Heej is loeter ing verwaarsjoel". Ook de ouderen kwamen aan hun trekken. Gezeten op oude autobanden, die onder de dakoverstekken van de schuur geplaatst waren, had men een prachtig uitzicht op alle bedrijvigheid rond de garage. Vaak kwam d'r ouwe van Kan bij d'r Unghie zoals d'r Juzep ook genoemd werd, en de andere ouderen op de bank zitten.

'sAvonds werden spookverhalen verteld. De jeugd die meegeluisterd had, durfde daarna niet meer alleen naar huis te gaan.....

Op de lijndienst van de bussen ging het gemoedelijk toe. Natuurlijk er waren vaste halteplaatsen maar als iemand zijn hand opstak stopte de bus ook.

Ook kinderen die geen geld hadden werden meerdere malen door de chauffeurs meegenomen.....

HET EINDE.

Steeds meer autobusondernemingen werden ondergebracht bij de grote V.S.L. het Verenigd Streekvervoer Limburg. En voor "van Kan's" Garage en Autobusonderneming BV te Nieuwenhagen zoals in de krant te lezen stond, kwam het einde. Op 1 jan. '84 werd de I.A.O. Nieuwenhagen opgenomen in de V.S.L.

VSL neemt IAO over

NIEUWENHAGEN – De directie van het Verenigd Streekvervoer Limburg (VSL) in Heerlen verwacht dat per 1 januari de lijndiensten van de IAO (Van Kan's Garage en Autobusonderneming BV te Nieuwenhagen) uitgevoerd kunnen worden door het VSL. Besprekingen met de directie van het Nieuwenhagense bedrijf zijn grotendeels afgerond.

Buiten de onderhandelingen blijft de sector toer- en groepsvervoer van IAO. Door de overname van de sector openbaar vervoer van IAO zullen 23 chauffeurs bij VSL in dienst komen. VSL neemt zeven autobussen over.

Het familiebedrijf van de I.A.O. aan de Berghofstraat te Eygelshoven waarmee de I.A.O. Nieuwenhagen in de loop der jaren haar activiteiten samen bundelde zou spoedig volgen.

Op 1 juni 1986 werd dit deel van de I.A.O. door de V.S.L. overgenomen.

W.Beckers.

VSL neemt IAO over

HEERLEN – Met ingang van 1 juni van dit jaar zal het Verenigd Streekvervoer Limburg (VSL) het nog zelfstandige deel van de Internationale Autobus Onderneming (IAO) in Eygelshoven overnemen. De overname, die naar verwachting volgende week zal zijn afgerond, zal niet tot ontslagen leiden bij de 25 personeelsleden van de IAO. Tien autobussen van de IAO zullen door het VSL worden overgenomen. Welk bedrag met de overname is gemoeid, wilde men in afwachting van de deze week plaatsvindende gesprekken met het personeel niet zeggen.

In 1984 nam het VSL al één deel van de IAO over. Nu komt ook de tweede, Eygelshovense poot onder de vleugels van het Verenigd Streekvervoer te vallen. Dat houdt onder andere in dat de huidige IAO-lijnen vanaf 1 juni door het VSL worden onderhouden. De IAO rijdt een aantal lijnen in de driehoek Brunssum, Heerlen, Kerkrade.

Met de overname van de IAO houdt de laatste nog naast het VSL bestaande zelfstandige lijnbusdienst in Limburg op te bestaan. In relatief korte tijd zijn nu alle lijnbusdiensten en -dienstjes in Limburg conform de wens van het Rijk – die veel geld op dit soort openbaar vervoer toelegt – geconcentreerd in het VSL.

Dinsdag 8 april 1986

DE IETSTE LIEDGES.

't Reen make van ôs heemkunde-heem

Van alle zieë koame ze; d'r inne te voot, d'r angere ôp d'r fiets en de mieëtste, (wie ken 't ôch angesj in dis lied) mit d'r auto.
 Mar allenuij houwe êe dink vuer ooge.... Die boeht moeët reen! 't How ôch gikkerinne inne emmer, sjpôns, zeemleer en sjroebloemel beij zich.
 Doe koeët 't sjpêl beginne; Mevrouw Nederpel woar d'r poelsbaas; die verdelet 't werk en keek of aal gôd gedoa woeëd. Doa koam ôch nog inne groeëte Hollender (Kuy1) mit ee luumelke va tieën beij ticën (centimeter)iggen heng en wool doomit 't gansse gebow oongerhengs neume. De vinstere woeëte flink gewesje. Dat moch ôch wal, want doa koeëts te nit mieë durch hin kieke, zoeë verzowt woare die. Dat woar 't werk vuer de vrouwluu. De mansluu sjroebote de ead, alsof ze 't allezeleave gedoa houwe. 't Deet mich leed, dat ich ginne foto-apparaat beij mich heb; doa houw ich geer ing foto van gekniepsjt en doe noa hön vrouwluu gesjikt.... Dan moeëte ze heem ôch goa poetse; dat gef ich uch ôp ee brifke.
 Ich gông ee lokaal erin, woa 't muzeum kunt. Doa versjrek ich mich toch vur inne ouwe ôpgesjtôpde hönk... Teminste, doa moeët hea vur durch ga. 't How ôch wal get voet van ee kûsjke. Mar 't zal zieëker wal ee leef deer zieë gewea; angesj houwe ze 'm nit zoeë good bewaart.
 Um ellef oeër houw mevrouw Ringens d'r kaffie voadig. Doe woeët ôch ins gekieëke, wie wied dat v'r woare.... en wat v'r nog nuij moeëte. En dat woar nog gans veuel. Dus mar wer wieër mit d'r kroam. Aaf en tow hoeëtste inne sjreij.. Wea hat miene sjroebloemel?? Of, woa is miene emmer noe wer geblieëve? Ja, doe moeëts aal vashaote; ze klauwe dich 't gesjieër ônger de heng oeht.
 D'r Wiel Beckesj zoog oeht wie Hendrik-Jan-De-Tuinman. Doarum moch hea ôch de vinstere va boeh-te wesje. En wenste kôt beij 'm in de buurt koams, kroogste ing veag mit.
 Noa ee paar sjtônd mit zieëvetieën maan flink aapakke, woar 't gebow blietse-blank. 't Is te hoape, dat 't beijgehaote wead.
 Wat mich betruf, kenne v'r dri trekke!

Elly Janssen.

MEN MOET HET MAAR WETEN. (vervolg)

Onder deze titel lazen wij in Bulletin nr.1 van dit jaar dat in Landgraaf een straat met twee namen te vinden was. Ja letterlijk te vinden, want in onze gemeentelijke registratie was of is deze niet vermeld.

Het genoemde bulletin was nauwelijks onder onze leden verspreid of de nodige reactie's werden gehoord. Verheugend dat velen de gemeente afstroopte en op speurtocht gingen naar verborgen onduidelijkheden. Het zoeken werd nog aangemoedigd door een artikel in het Limburgs Dagblad van 19 augustus 1991, onder vermelding; Straten onvindbaar voor ambulance".

Wij vermelden hier ook nog maar eens dat ambulance-personeel steeds vaker wordt geconfronteerd met onleesbare of onvindbare straatnamen. Hierdoor gaat soms kostbare tijd verloren, tijd die van levensbelang kan zijn voor de patient. "Het is echt af en toe een zootje" zegt een medewerker van de ambulancedienst in Heerlen. Via genoemd krantenbericht vraagt deze dienst naar een duidelijke en zichtbare aanduiding van straatnaam en huisnummer alsmede een uitgebreid straatnaam register.

Maar wat te doen met niet geregistreerde straatnamen?

Vroeger gaf men de naam van de agrarische ligging aan een huis of plaats. Ook gaf men het beroep van de bewoner aan het huis, zelfs de bijnaam van de bewoner werd wel genoemd. "D'r witte op genne Scheet" was een bekend café te Schaesberg (dorp). Algemeen bekend is b.v. "D'r Gieze" of; "Bij d'r Theunisse in gen Vaat", een landbouwer op de Lichtenberg.

De "Peakvot" was de schoenmaker en het "Kritsmaenke" de pastoor te Nieuwenhagen. "D'r Great a gen Stene kruts" was het café te Waubach evenals "d'r Frens in der berg".

Was een cafébaas gezegend met een aantal dochters dan telde men het aantal "batsen" (billen) en velen wisten dan wel waar het café te vinden was. Sprak men op de Lichtenberg over de "veldhon" of "d'r Gerards in de kieskoel", dan wist iedereen dat met "veldhon" het kleine vrouwtje uit het Rindershuske (vrouw Rein- ders) bedoeld was en Gerards die woonde in de grindgroeve aan de Oude Landgraaf. Enz, enz.

Heden ten dage komt men echter met deze verleden-tijd-aanduidingen niet verder en probeert men meer duidelijkheid of een overzichtelijk geheel te verkrijgen. (Zie art. Limburgs Dagblad) Ongeacht deze goedbedoelde duidelijkheid worden de vroegere methoden van plaatsaanduiding nog gebruikt of in ere gehouden. Her en der worden, soms met een goede bedoeling, soms met een vrolijke noot nieuwe benamingen gecreëerd.

Een en ander is in Landgraaf niet vreemd en zo ontstonden o.a. de aanduidingen als: Vanoosterboschgats, Von Nievelsteinstraat, Pastoor Custerspad en de Vijgenstraat.

Hieronder, voor alle duidelijkheid, waar men deze kan vinden.

1. Vanoosterbosgats ligt in Nieuwenhagen en is reeds vermeld in bulletin nr.1, 1991.
2. Von Nievalsteinstraat is te vinden in Waubach nabij het sport-complex (sporthal)
3. Pastoor Custerspad ligt naast de kerk te Nieuwenhagen.
4. Vijgenstraat te Schaesberg te vinden in de Hoofdstraat tegenover de winkel Kreuts.

Naar wie of waarom zijn deze straten genoemd?:

1. Van Oosterbosch is de door vrijwel iedereen in Landgraaf en ver daarbuiten bekende, steeds lachende of goed gemutste "Chef de Police. Hij kreeg dit straatnaambordje aangeboden tijdens een huiselijk feestje.
2. Von Nievalsteinstraat werd door de geregelde sporthal-cantine bezoekers aangeboden aan de trouwe bezoeker die met vaste tred de cantine bezocht om deze dan soms met onvaste tred te verlaten door de naar hem genoemde straat naast de sporthal.
3. Pastoor Custerspad, genoemd naar de pastoor te Nieuwenhagen van 1974 - 1990. Het bord werd geplaatst door of via het kerkbestuur bij zijn vertrek. Het pad is gelegen in de groenstrook naast de kerk.
4. Vijgenstraat is te vinden als zijstraat van de Hoofdstraat te Schaesberg bij de slagerswinkel Vijgen. Dit als toegangsweg (plein) naar de autoboxen en/of slagerij Vijgen en Wiersma.

Uit deze opsomming blijkt dat slechts bij een aanduiding het waarom (met name "pastoor") werd aangegeven. Dit in tegenstelling tot vroeger.

De oude agrarische of kadastrale namen worden, ook officieel, steeds minder gebruikt, men bedient zich, ook in onze gemeente, veel meer van voor dit gebied onbeduidende persoonsnamen.

Bij het huidige aantal straten en pleinen blijkt dat een en ander, bij geen duidelijke bekendmaking, het ambulance personeel geen gemakkelijke taak heeft.

Mankeert het nu aan duidelijke straatnaam vermelding of aan een incompleet straatnamen-register.?

Wie zal het zeggen?

ha.er.

BULLETIN

Oudheidkundig Cultuurhisto-
risch Genootschap Landgraaf

December 1991

nr. 4

7de Jaargang

VAN HET BESTUUR:

Het is alweer enkele maanden geleden dat de heer Rade en ik een bezoek brachten aan het Archief van de Kreis Viersen in Kempen, eventjes over de grens in Venlo. De archivaris, Herr Rehm, beheert ook het complete archief van de familie Schaesberg-Tannheim. Deze familie, waarvan de wortels teruggaan tot in de 14de eeuw, vooral in onze streek van de rijke stad Aken, behoort ook nu nog tot de puissant rijke families van Duitsland, 't Blijft de moeite waard de tegenwoordige geschiedenis van de familie bij te houden, maar ook om het rijke verleden te blijven doorvoren.

Bij dit bezoek werden we opmerkzaam gemaakt op de verandering van de bestemming van kasteel Krickenbeck. Dit kasteel uit de vroege middeleeuwen behoort sinds de 17de eeuw tot het bezit van onze Schaesbergs.

Misschien is het wel door de aantrekkelijkheid van dit kasteel dat de familie haar hoofdzetel naar Krickenbeck verplaatst en Schaesberg verlaat. Een tijdlang pendelen ze nog heen en weer. In de winter zijn ze in Schaesberg, in de zomer op Krickenbeck.

Bekend is het verhaal van de overdracht van het vaandel van de Harmoniezug Aloysiana in 1866, welk vaandel nog altijd tot het trotse bezit van de koninklijke Fanfare behoort. Een prachtig vaandel. Het hangt in een vitrine in Carré. Heel bijzonder is de binnenkant met een prachtig geborduurd wapen van de Schaesbergs. Hoewel 't moderne flitslicht moordend is voor dit vaandel, zou ik de sectie Film en Foto willen vragen van dit vaandel een fotoserie te maken.

Toen, in 1866, zo staat het in de kronieken, was de familie Schaesberg naar het kasteel van Schaesberg gekomen, waar de graaf en de gravin aan de Musikverein

het vaandel overdroegen, dat dan in fakkeloptocht naar de kerk van Petrus en Paulus in Schaesberg gebracht werd. Toch verlaat de graaf Schaesberg in de 19de eeuw en als tijdens de Franse bezetting veel land van de Schaesbergs aan de Nederrijn onteigend wordt en ze later hiervoor compensatie in Württemberg krijgen, wordt ook Krickenbeck minder belangrijk en verblijven ze liever in Tannheim. Het geslacht heet dan ook nu Graaf von Schaesberg - Tannheim.

Kasteel Krickenbeck is het vorig jaar overgenomen en gerestaureerd door de Wstdeutsche Landesbank, die in het kasteel haar opleidingsinstituut gevestigd heeft. Dit kasteel zal daardoor behouden blijven. Je houdt je hart vast als je aan ons kasteel Strijthagen denkt. Voor veel geld is het nog niet zo lang geleden gerestaureerd, maar als er niet spoedig een kapitaalkrachtige bewoner komt, gaat het kasteel verloren. Dit even terzijde.

Bij de heropening van Krickenbeck heeft de bank een mooi boekwerk uitgegeven dat zich nu in onze bibliotheek bevindt. Wat mij bij lezing van dit boek opviel is de rol van de Schaesbergs in de geschiedenis van dit kasteel. Zij worden daar eigenaar als Graaf Johann Frederick de erfgenaam van Schaesberg en vele andere bezittingen tussen het land van Overmaze en Düsseldorf trouwt met de dochter van de Graaf van Wachtendonck, Amtsmann van Kempen en eigenaar van Krickenbeck. Juist onder Johan Frederik hebben de Schaesbergs hoog aanzien verkregen in het gebied van de Nederrijn. Eeuwenlang waren zij trouwe vazallen van de hertogen van Brabant en hun opvolgers, de Spaanse Habsburgers in Brussel. Zij zijn hiervoor nog niet zo lang geleden, in 1619, beloond met de uitverkiezing van Schaesberg en aanliggende gebieden als d'r Sjeet en Palemig tot rijksheerlijkheid, met de persoonlijke titel van graaf voor de heersers.

En nu trouwt de graaf met de dochter van een andere aanzienlijke familie. Maar, terwijl de macht en de rijkdom van de Schaesbergs vergroot, is het tegelijkertijd voor de vrije heerlijkheid Schaesberg en zijn kasteel het begin van het einde. Want al met de kleinzoon van Johann Frederik, die Frederik Sigismund Theodor heet, begint na enige tijd het verval.

In zijn jonge jaren is hij zeer actief. Zo voltooit hij in 1700 de bouw van de kerk van Schaesberg. Langzaam verduistert zich echter zijn geest en woont hij als een zonderling in het grote kasteel. Hij sterft

kinderloos en sindsdien heeft kasteel Schaesberg geen vaste bewoner en 't gevolg is dat 't langzaam maar zeker vervalst.

Waarom schrijf ik het bovenstaande in de rubriek - Van het Bestuur -? Wel, we hebben met bovengenoemde Herr Rehm de afspraak gemaakt, dat we de mogelijkheid gaan onderzoeken of we een tentoonstelling kunnen organiseren over de graven van Schaesberg en over hun activiteiten in onze streek. Daartoe is hij door ons gemeentebestuur ontvangen en hebben we hem ons museum getoond. Na een bezoek aan de P. en P. kerk en de kapellen van Leenhof en Palemig, zijn we naar Maastricht getogen waar we een vruchtbaar gesprek hadden met rijksarchivaris Jamar en Stadshistoricus en Schaesbergkenner Emile Ramackers. Deze laatste en de leden May Quaadvlieg, John Frissen, Hein Rade en ondergetekende hebben een comiteetje gevormd, dat dit project voorbereidt. U hoort hierover meer.

Andere bestuursleden, de heren Kuyl, Verbunt, Rade en Beckers hebben het voortouw genomen bij de organisatie van een tentoonstelling uit eigen bezit van de leden, waarover U meer in dit blad leest.

En dan loopt op de gemeente nog de voorbereiding van een bronnenboek over de geschiedenis van de streek Landgraaf. U ziet we zijn met van alles bezig. Leden die willen meewerken, kunnen zich melden op een van de contactavonden, die op elke dinsdagavond van de maand gehouden wordt. De eerstvolgende is op dinsdag 21 jan. 1992 om half acht.

Ik wijs ook op de jaarvergadering van het O.C.G.L., die gehouden zal worden op 17 maart, eveneens in ons eigen museum. Daar komen de jaarverslagen van secretaris en penningmeester ter sprake. We maken dan balans op van een bewogen jaar, waarin het eindelijk gelukt is een eigen home te verwerven. Dat is vooral te danken aan de actieve medewerking van het gemeentebestuur. Ik heb me in vorige bulletins wel eens kritisch uitgelaten over de gemeente, maar ik moet nu ruiterlijk toegeven dat wethouder Gybels en de heer John Frissen ons op een fantastische manier gesteund hebben. B en W en de gemeenteraadsleden hebben deze steun verzilverd door het O.C.G.L. een voldoende grote subsidie te geven. Hartelijk dank

Wiel Ringens
Voorzitter.

AAN HET EINDE VAN EEN ZITTINGSPERIODE...

Dit jaar liep de zittingsperiode van de heer Albert Janssen als bestuurslid van de sectie Genealogie en Streekgeschiedenis statutair ten einde. Hij stelde zich niet meer herkiesbaar.

Na jarenlang in de functie van secretaris het grootste deel van zijn vrije tijd aan het wel en wee van de sectie besteed te hebben, achtte hij nu de tijd gekomen om wat meer ruimte vrij te maken voor zijn eigen familieonderzoek. Hetgeen hem uiteraard van harte gegund zij..!

De sectie is Albert veel dank verschuldigd voor zijn grote inzet en de vele richtinggevende initiatieven die hij nam. Zijn inbreng als bestuurslid was voor de sectie van zeer grote waarde. Tijdens zijn zittingsperiode heeft hij steeds bezielde 'de kar meegetrokken', zoals dat een rechtgeaard verenigingsman betaamt. Albert, bedankt!

BELANGRIJKE DATUMS:

Elke 3de dinsdag van de maand is er een bijeenkomst voor alle leden

Deze avonden worden verzorgd door een van de sectie's. Natuurlijk in ons eigen gebouw; Curacaustraet 1

DUS EVEN NOTEREN: Dinsdag 21 januari
Dinsdag 18 februari
Dinsdag 17 maart JAARVERGADERING.

ALLE AVONDEN BEGINNEN OM 19.30

=====

NIEUWS UIT DE SECTIE
GENEALOGIE EN STREEKGESCHIEDENIS

=====

De sectie 'Genealogie en Streekgeschiedenis' is veruit de grootste sectie binnen ons Genootschap. Een sectie ook, die bestaat uit mensen die bereid zijn hun handen uit de mouwen te steken voor gezamenlijke projecten.

Een algemeen kenmerk van 'de genealoog' lijkt zijn primaire gerichtheid op het werken ten behoeve van zijn eigen stamboom; waardoor hij zich doorgaans het twijfelachtige aureool opgedrongen ziet van de eeuwige solist. Binnen de sectie Genealogie wordt deze grens echter verlegd.

Samenwerking leidt tot efficiency. Het wiel hoeft niet keer op keer door iedereen weer opnieuw uitgevonden te worden. Of, wat een ander al gevonden heeft hoef je zelf niet meer te gaan zoeken. Uitwisseling van bruikbare gegevens dus. Daarnaast groeit ook al snel het besef, dat een bepaalde kennis van de streekgeschiedenis een belangrijke basis vormt voor iedere familiegeschiedenis. Wetenschap omtrent de omstandigheden waarin onze voorouders leefden is meer dan slechts een leuke bijkomstigheid.

Werkgroepen

Samenwerking houdt echter meer in dan alleen maar simpelweg gegevens van elkaar overnemen. Ook het ontsluiten en toegankelijk maken van bronnenmateriaal in bredere zin maakt daar deel van uit. Voor dit doel zijn er binnen de sectie een aantal werkgroepen in het leven geroepen. De publicatie van de Franse bevolkingslijsten van 1796 was bijvoorbeeld zo'n met succes bekroonde activiteit van een werkgroep. De meeste activiteiten worden echter onder heel wat minder opzien verricht. Vandaar dat het een goede zaak lijkt deze werkgroepen wat nader te belichten.

De werkgroep ARCHIEF houdt zich bezig met het inventariseren van de (deels door de leden in bruikleen afgestane) lektuur, bronnenboeken, werkstukken en andere materialen die van belang zijn voor genealogisch en streekhistorisch onderzoek. Er is een nauwkeurig gerubriceerde inventaris opgesteld, die voortdurend wordt bijgewerkt. Daarnaast werd er een reglement opgesteld ten behoeve van beheer, gebruik en uitleen. Hierdoor is het voor iedereen - ook voor niet-leden! - mogelijk het bestand te raadplegen.

Om de totaliteit van het bestand te waarborgen hebben de

bruikleengevers hun gezamenlijke materialen enige tijd geleden ondergebracht in een stichting, die de naam kreeg van een der groten op het gebied van de streekgeschiedenis. Guus Frehen zaliger. Een uitstekend initiatief om het totale bestand toegankelijk te houden voor iedereen.

De werkgroep BIDPRENTJES houdt zich bezig met het verzamelen van bidprentjes, zowel van oudere als recentere datum. Deze worden gecopieerd en ingebonden in meerdere lijvige delen, allen voorzien van een alfabetische index.

De werkgroep ANNONCES zorgt voor de alfabetische ordening van familie-annonces, zoals die dagelijks in de kranten verschijnen. Na verloop van tijd zal ook deze collectie uitgroeien tot een waardevolle bron voor familievorsers.

De werkgroep CARTOGRAFIE is momenteel bezig met het opzetten van een systeem om de kaartenverzameling toegankelijk te maken. Systeemloos gebruik van deze waardevolle collectie bergt vele gevaren in zich.

De werkgroep BURGERLIJKE STAND heeft zich gestort op een ambitieus project: het alfabetisch 'klapperen' van alle Landgraafse aktes van geboorte, overlijden en huwelijk over de periode 1796-1915. Een uiterst tijdrovend karwei, dat ongetwijfeld meerdere jaren in beslag zal nemen, ondanks het feit dat er met ongeveer tien mensen aan gewerkt wordt.

Hiernaast is er sprake van INCIDENTELE werkgroepen ten behoeve van plaatselijke activiteiten met een historisch tintje. In dit kader werd er dit jaar o.a. medewerking verleend aan de tentoonstelling te Rimburch en de gemeentelijke expositie 'De Bokkerijders in de literatuur'.

Bijeenkomsten

In de sectie Genealogie is er sprake van regelmatig en veelvuldig onderling contact tussen de leden. Elke woensdagmiddag tussen 14.00 en 16.30 is er een 'leeszaal'-bijeenkomst, waarbij het bestand geraadpleegd kan worden ten behoeve van eigen onderzoek. Ook worden er dan werkgroep-activiteiten verricht (cartografie, verwerking van bidprentjes en annonces etc.). Deze middagen hebben eveneens sterk het karakter van ontmoetingsmiddagen, waarbij leden allerlei zaken met elkaar kunnen bespreken en nieuwe leden wegwijs gemaakt kunnen worden. Elke eerste dinsdag van de maand vindt er 's avonds (van

20.00 tot 22.30 uur) een soortgelijke bijeenkomst plaats. De vaste vergaderavond is de DERDE DONDERDAG van de maand. Deze vergaderavonden kennen twee verschillende vormen, die beurteling aan de orde komen:

- a. SECTIEVERGADERINGEN, gevolgd door een thematische inleiding door een der leden of een gastspreker. In dit kader verzorgde de heer C.Specker een interessante avond over Cartografie. M.Quaedflieg hield een tweetal inleidingen over de geschiedenis van het onderwijs in Landgraaf en over Leen- en Laathoven, terwijl Paula Benden iets vertelde over haar werkzaamheden met betrekking tot het vervaardigen van gezinsbladen uit de kerkregisters.
- b. PALEOGRAFIEAVONDEN, meestal voorafgegaan door een korte bespreking van punten van huishoudelijke aard. (Paleografie staat voor het lezen en begrijpen van oude handschriften en aktes, een belangrijk onderdeel van het genealogisch onderzoek.) Deze avonden worden verzorgd en voorbereid door leden van de sectie. Kosten een gulden per avond.

Van iedere vergadering ontvangen de leden ruim vooraf een agenda, alsmede de notulen van de voorafgaande vergadering.

Sectiebestuur

Vanaf mei 1991 wordt het voorzitterschap bekleed door de heer Wynand Ploemen, die in deze hoedanigheid Leo Hoesen opvolgde.

Ook het secretariaat ging in andere handen over. De heer Albert Janssen stelde zich aan het einde van zijn statutaire zittingsperiode niet meer herkiesbaar; dit om wat meer tijd te krijgen voor eigen familieonderzoek. Per 29 augustus werd hij in zijn functie opgevolgd door de heer May Quaedflieg.

Als penningmeester fungeert tot april 1992 de heer Frans Ladeur.

M. Quaedflieg,
Sectie Genealogie en Streekgeschiedenis.

SECTIE ARCHEOLOGIE EN CULTUUR

In oktober werd door W.Beckers een lezing gehouden over de tegenwoordige landbouw en veeteelt met als onderwerp: "Nooit meer een hongerwinter".

Een gedeelte van de lezing werd uitgezonden door Omroep Landgraaf in het programma "Loat 't uch sjmake". Deze uitzending wordt steeds gepresenteerd door ons medelid mevrouw Thea Mevissen-Gevers.

In november werd een lezing gehouden door de heer F. Gorissen over : "De landbouw in de allervroegste tijden".

De werkgroep archeologie heeft het Duitse gebied direct grensend aan de regionale stortplaats bezocht en een en aan een archeologisch onderzoek onderworpen.

Ik kan iedereen aanraden hier eens te gaan wandelen. Dit gebied is onder andere te bereiken via de Heihof te Abdissenbosch..

Intussen zijn de restanten van de pottenbakkersovens grotendeels naar de opbergruimte in ons gebouw overgebracht.

Onze sectie is thans bezig met het tijdrovende werk elk van de vele scherven te wassen, drogen, plakken en van merktekens te voorzien. Voorlopig hebben we hiervoor één dag in de maand uitgetrokken.

Wiel Beckers.

WATERTOREN IN RIMBURG OP DE MONUMENTENLIJST

Met voldoening hebben we het bovenstaande uit de pers vernomen.

Hartelijk dank aan iedereen die zich ingespannen heeft dit markante gebouw, dat een herkenningspunt vormt voor de gehele omgeving, te helpen behouden. Ook onze Heemkundevereniging heeft in het verleden bij de provincie en de gemeente via een schrijven verzocht tot plaatsing van de toren op de monumentenlijst.

De Waterleiding Maatschappij Limburg (W.M.L.) is thans eigenaar van de watertoren in Rimborg. Kort geleden is deze uit 1910 stammende toren namelijk overgenomen van Laura en Vereniging en op de beschermde lijst geplaatst. De watertoren diende voor het verkrijgen van de nodige druk op het drinkwater waar de inwoners van het omliggend gebied op waren aangesloten. Thans wordt deze taak door hoge druk pompen overgenomen en krijgen we ons drinkwater uit Schinveld. Wij vertrouwen er op dat de toren bij de W.M.L. in goede handen is en zij er een passende bestemming aan zullen geven.

Wiel Beckers.

MUSEUM

Er is een museumcommissie benoemd uit vier personen gevormd die de inrichting van de eerste tentoonstelling in ons museum gaat begeleiden. Wanneer de opening gaat plaatsvinden is nog niet duidelijk, daar eerst het glas in de vitrines geplaatst moet worden. Dit zal zeker niet voor januari gebeuren. Dachten we eerst een tentoonstelling van buitenaf aan te trekken, uiteindelijk hebben we gekozen voor het tentoonstellen van facetten van de eigen heemkunde. Intussen zijn een aantal onderwerpen vastgesteld waarmee het grootste deel van de 36 vitrines, 18 staande kasten en 18 tafels gevuld zullen worden. Een aantal mensen gaat een onderwerp verzorgen, dat een of meer vitrines in beslag zal nemen. Aan bod komen o.a.; archeologie, geologie, mineralen, mijnbouw, enz. enz. Ook de provinciaal archeoloog, de heer Stoepker, heeft zijn medewerking toegezegd. Hij wenst ons alle geluk toe met ons nieuwe museum. U ziet het, een heleboel werk staat ons te wachten, waarvoor we mensen vragen die ons mee willen helpen. Meldt U dus bij de museumcommissie.

Wiel Beckers.

MIJNMUSEUM IN ALSDORF

Ook in het vlakbij gelegen Duitse grensgebied wordt de een na de andere mijn gesloten. In 1992 de "Emil Mayrisch" en ook de Grube Anna" in Alsdorf wordt in 1994 gesloten. Van alle gesloten mijnen werd praktisch niets behouden op een enkele schachttoren na.

Om nog iets van de mijnbouwgeschiedenis zichtbaar te behouden heeft men in Alsdorf een vereniging "Bergbaumuseum Wurmrevier e.V. opgericht. Intussen heeft de vereniging reeds 280 betalende leden en de medewerking en sympathie van velen die gaan ijveren om te redden wat te redden valt; het behoud van een aantal specifieke mijnbouwmonumenten.

Er staat zelfs een speciaal ingerichte personenwagon, met de naam van de vereniging erop aangebracht, op het mijnterrein, waarin de werkgroep bezig is.

Met financiële steun koopt men mijnmateriaal; documenten, wagons, locomotieven, mijnterrein, specifieke gebouwen, machines enz. Tot de waardevolste verworvenheden rekent men de bibliotheek van de mijnschool in Aken. Bij de 15.000 boeken zitten ook exemplaren over mijnbouw die meer dan 300 jaar oud zijn. Op de mijnschool in Aken zaten ook de eerste opzichters die in de Limburgse mijnen werkten, aangezien Limburg 'n lange tijd geen mijnschool had.

De mijn Anna in Alsdorf is vanuit Landgraaf kijkend over Eygelshoven, goed te zien.

Vooraf wanneer de cokes-batterijen worden leeggelaten in de wagons ziet men de dampen van het bluswater hoog opstijgen.

Wie nog een foto-opname wil maken moet niet meer wachten. Vooraf 's avonds als men de vuurgloed van de cokes ziet, lijkt mij dit een mooi object.

Wiel Beckers.

D'R KROETWUSJ

Al sprekende over de lokale geschiedenis komt men herhaaldelijk gebruiken tegen welke nog niet zo lang geleden algemeen bekend waren doch die nu langzaam in de vergetelheid geraken.

Was het niet zo dat bij zwaar onweder wel eens de klok geluid werd? Eveneens werden in woonhuizen en/of boerenhoeven een stukje van de "Kroetwusj" in de kachel verbrand ter afwering van onheil. Het vee kreeg bij ziekte een aftreksel van de "Kroetwusj" onder het drinkwater gemengd. enz.

De vraag is dan meteen "Wat is een kroetwusj??"

Te beginnen met de naam: KROET (kruid) en WUSJ (bos) spreekt duidelijk dat men vandoen heeft met een bos kruiden. Onder kruiden werden verstaan wilde of gekweekte geneeskrachtige kruiden verstaan. Een traditie die later (wel eens) niet precies werd nageleefd omdat men de kruidenbos met bloemen opsmukte om er meer cachet aan te geven. Onder de planten werd veelal verstaan: Twee broodgranen; rogge en tarwe. Droge korrels uit zo'n "Kroetwusj" werden later in de zaaitijd bij het gevoegd zaaizaad / of uitgestrooid in de bergplaats van de zaadgranen. Men verwachtte dan Gods zegen in de vorm van een rijke oogst.

Als geneeskruiden golden: Duizendblad, boerenwormkruid en bijvoet als reinigingsmiddel of tegen algehele zwakte. Voor het afweren van onheil gebruikte men de kruiden alsem of leverkruid en als laatste werd het blad van de walnoot genomen. Dit met het doel een grote opbrengst te krijgen en de geur, die een gezonde boom afgeeft, was om hinderlijke insecten te weren. Deze uit zeven gewassen bestaande kruidenbos(kroetwusj) is niet zomaar gekozen. Het getal geldt als een heilig getal. Men meent te weten dat dit verband houdt met de verering der zeven planeten (Saturnus, Mars, Jupiter, Venus, Mercurius, Zon en Maan).

Aandachtige lezers van de bijbel zien het getal zeven 260 keer in teksten voorkomen. In de R.K.Kerk preekt men dat na de schepping de 7de als rustdag (ter bezinning) wordt aangegeven. Verder nog; Naast de zeven sakramenten (Doopt, Vormsel, Biecht, Communie, Huwelijk en Oliesel telt het Priesterschap zeven wijdingen. In het alledaagse leven heeft het getal zeven ook een bijzondere plaats in vele gezegden zoals: Een week heeft zeven dagen, een gezicht als zeven dagen regen, Sneeuw witje met de zeven dwergen en jij bent de beste

van alle zeven. Verder:

Meerderjarig was men na 3 x 7 of 21 jaren-

Op 21 december bereikt de zon de laagste stand en 21 juni is het Zonnewendefeest..

Nog een paar zevens;

Rome is gebouwd op zeven heuvels (Aventinus, Caelius, Capitolinus, Esquilinus, Palatinus, Quirinalus en Viminalis.

Onder de zeven slechte eigenschappen waartegen de mensen kunnen zondigen verstaat men; Gierigheid, Gramschap, Gulzigheid, Hovaardigheid, Nijd, Onkuisheid en Traagheid.

Daartegen de zeven hoofddeugden, waarvan vier uit de Griekse oudheid: Wijsheid, Moed, Voorzichtigheid, en Rechtvaardigheid. Maar in de eerste brief aan de Korinthiërs in hoofdstuk 13 door Paulus werden toegevoegd: Geloof, Hoop en Liefde. Hierdoor komen we weer tot het getal zeven. enz.

Ongeveer tot de vijftiger jaren was in onze streek het wijden der zeven kruiden nog in de meeste parochiekerken in gebruik. Maar in een vrij kort tijdsbestek is het, zeer zeker bij de jongeren, een onbekend begrip geworden.

Waarom moet men dit toeschrijven? Is het doel der kruidenwijding in de leer niet meer opgenomen of is het niet meer van toepassing?

Vroeger werd er ook niet over onderwezen maar was het vanzelfsprekend dat men op 15 augustus, het feest van Maria Hemelvaart, d'r "Kroetwusj" ter zegening mee naar de kerk nam. Het feest van "oos leevrouw Kroetwiën" en in het heil ter voorkoming van, werd niet getwijfeld.

De gebeden echter bij de wijding spreken niet over het voorkomen van onheil, wel over vruchtbaarheid en de goedheid der kruiden.

Aangezien de tekst bij het zegenen alleen in het latijn werd uitgesproken, mag misschien aangetekend worden dat menig pastoor wel de kruiden zegende maar zelf zijn huis en kerk van een bliksemafleider liet voorzien.

Welke feesten, gebruiken of patroonheiligen ter "voorkoming van " en "hulp in nood" zijn ofwel in het ongebruik of volgens de huidige veel gebruikte VUT of Pre VUT terecht gekomen?

HEBBEN DE BOKKERIJERS BESTAAN?

De geleerden maken het ons wel moeilijk. Wie moeten we nu geloven? Zijn het degenen, die beweren dat deze bokkerijdersbenden nooit bestaan hebben of moeten we geloof schenken aan hen, die in navolging van pastoor Daniëls verhalen over geheimzinnige roversbenden die in onze streken tussen 1735 en 1776 talrijke roofovervallen pleegden. We hebben nu al 2 x in Landgraaf een lezing bijgewoond van drs Louis Augustus, die aantoonde dat 't hier niet gaat om bendes, maar over een gruwelijke actie van het toen bestaande justitiële apparaat, waarbij de foltering een van de meest toegepaste bewijsvoeringen was.

Pas zijn er 2 boekjes over de bokkerijders verschenen. Het eerste is in de Duitse taal geschreven, van de hand van Oswald Willems en heet "Die Bockreiter korrektur einer Legende, (ISBN3-980,651-1-6). Volgens hem zijn de "Folterprozesse gegen die vermeintlichen Mitglieder dieser angeblichen Banden die grössten juristischen Missgriffe in der Geschichte des Landes von 's Hertogenraede und Land van Overmaas gewesen". Een soortgelijke mening heeft drs L. Augustus.

Na het aanhoren van de twee lezingen van drs L. Augustus en na lezing van "Die Bockreiter" was ik ervan overtuigd dat bokkerijdersbenden maar fantasie waren geweest. Wie schetst er mijn verbazing toen ik van de week kennis nam van een heel uitgebreid boekwerk van 457 bladzijden over de bokkerijders: De Bokkerijders, Roversbenden en geheime gezelschappen in de landen van Overmaas (1730-1774) ISBN 9053330410, van Anton Blok, hoogleraar in Amsterdam. Letterlijk alles wat over de bokkerijders bekend is staat in dat boek. Volgens hem waren het niet de ondervragers, die het proces bepaalden, maar de verdachte bokkerijders zelf, die vertelden over hun geheimen.

Ik ben benieuwd wat het antwoord van drs L. Augustus en Willems zal zijn.

Caspar Ploum.

E KRISVERHOAL

Deß Decembermond begós mit oeëzelweer, en 't woar, of de welt klinger woar woeëde durch al dat griës. D'r wink ranselde de kaal tek va beum en sjtruuk en jaget düster wólke vur zich oët. heë klaget durch de krune van de Canada's en fleutet sjpits um de heuk van de hoëzer. Óp ziene oam dāsete get vergeëte blaar de sjtroat aaf en de fietser houwe mujte um nit van d'r zaal aaf te vlege. 't Water van 't beëksjke aan d'r rank van 't dörp woar gerumpeld wie 't gezich van e aod vruike en 't woar graad, of 't beëksjke zich doog sjudde van de kouw. D'r reëge tekende kringsjkes in de peul langs de weëg en janket zien troane teëge de roëte van de hoëzer. Mar, zoen weëk vuër de Krismes verenderet 't weer, zoë mar, paaf in ins. D'r winkter bloazet módder eëd zónger te waarsjouwe iës-kaod in 't gezich. Vurzichtig bouw, warrelde sjni-jvlöksjkes noa ónge. D'r winkter lag get fiën kant óp de tek van sjtruuk en beum. D'r Tuën vóng 't allang good. Heë houw lieëver get gevruër eswie dat zouwelweer. Vreuger, wie heë nog jónger woar, woar 't um allelee, went e naat reënet bis óp 't vel. 't Sjparet wer inne kiër wessje oët. Want d'r Tuën woar viës va wesjwater, en van te vööl wessje versjliet 't vel, zag heë ummer.

D'r Tuën houw waal anger winktere mitgemak es wie die van de letste joare. Dat woar vreuger wie heë nog aan 't brikke bakke woar. Doa bloof de vlam döks sjtiëf sjtoa in d'r oave van de kouw en 't sjni-jjet vlokke, zoe dik, wie inne bolhood! D'r ergste winkter woar in 1907 geweë volges d'r Tuën. Wenste da de kraatsj hots, um boëte te goa plasse vroors te an de eëd vas. D'r baas, woeë ze vur wirkete, houw óch nog inne oëtgesjtrekde busj in egedóm, woeë in d'r winkter de beum oëtgehold woeëte. De vótte van die beum woeëte ópgesjtok en doa woare kammerade bi-j!! "Inne kiër hónt v'r 't mitgemak", zag D'r Tuën, dat zoeng vót ach weëke gebrank houw en doe vloog nog inne ül droët. Zoeng joekkele woare dat! Vuër de Krismes hoapet d'r Tuën nog e paar knieng te sjtreupe, of inne vette haas i gen nak te houwe. D'r Tuën houw joare lank gesjtrup en doa koam e óch iërlik vur oët; dat doog he

lieëver wie wirke. Heë wós ing plaatsj woeëzich
 óngeleufelik vööl knieng óphole. "Trina", zag
 d'r Tuën teëge zien vrouw, "zet d'r keëstel mar
 al óp, ich weet ing plaatsj, doa móste de knieng
 óp 'n ziej dujje, vur inne sjtrop te kanne zette".
 En d'r Tuën kroog zien knieng. 't Woar graad es
 went ze va angs de sjtröp i krope, went ze d'r
 Tuën zoge kómme! D'r Tuën kallet óch teëge de
 knieng, went heë ze oët de sjtröp hoalet:
 Biëske", zag heë da " doe dees mich leed, en ich
 weet, doa has te nit vööl aa, mar doe has nog
 noeëts zoe lekker geroake es wie bi-j mich in
 d'r keëstelEn vuërdat ich in dich biët, maak ich
 mich ieësj 't kunsgebit reen, da kan dat óch wer
 e joar d'rteëge. Umdat d'r Tuën toch eemoal i ge
 veld woar, noom heë in inne veëg óch mar e kris-
 bumke mit. " V'r zalle mar zage, dat ze in de re-
 klaam zint" zag heë, "bi-j veer knieng e kris
 bumke vur nieks". Dat woeëd mich e fes. D'r lek-
 kere ruëk van de knieng rookste bis boëte en d'r
 ruëk van de dennenolde vermenget zich doa mit.
 D'r Tuën woar nog mar mit 't Trina alling. De
 poëte woare de duër oët, mar mit zoeng daag koa-
 me ze ummer waal ins aazette. 't Kindje in 't
 durch d'r Tuën zelfgebówd kribke, lachet geluk-
 zieëlig en kieket van oët deë erme sjtal noa
 d'r riëkdóm óppen dusj bi-j d'r Tuën en 't Trina.
 's Middel koam 't Lieske, ee van de klingkinger
 effe umlope. 't Lieske woar nit voet te sjloa
 bi-j 't kindje, 't pakde 't oët 't kribke en
 foemmelet en knoëvelet mit um, es went 't e jónk
 ketske wuër geweë. 't Loot 'm kiekke in 't flak-
 kerend lich van de keëts en loot um zich sjpe-
 gele in inne blinkende, zilverkluërige krisbol.
 D'r Tuën bekiekket zich dat en lachet sjtiekkem
 Wat e geluk, dat zoe klee dink nog inne bezeij
 hat van d'r rotzool, deë allewiel in de welt te
 koop is. "Wie ich ach joar woar", dach heë, "moe-
 ët ich wirke, dat mich de knöksjkes krakete".
 't Lieske draget 't Kindje Jezus durch de ganse
 kamer en loot 'm óch ins kiekke in de dansende
 vlamme van d'r haard.
 Langzaam sjtriëket 't zich óp tant Trina aa en
 bloof e bietje um heur hin drieëne. Wie dat lang
 genóg gedoeërt houw, woar de tant Trina 't meug!
 "Kink," zag tant Trina, "wat móste toch? Zing ins
 e krisleedje en sjtank nit zoe um mich erum te
 drieëne." 't Lieske, wie gezag, graad ach joar

aod, sjtriMet 't Kindje Jezus ins uvver 't kōpke en zag: "Oma, doogt iēr vreuger óch aa sex?". Tant Trina vool va sjrek bouw van d'r sjtool aaf en kiekket, alsof ze in Sjeveninge de hiešringe moeët zoērkiekke. Wie ze wer e klee bietje bi-j de zieng woar, zag ze: "Mie leef kink, wie kunste mich aa zoene dómme kal? Doa houwe viēr vreuger ginne tied vuēr. Viēr houwe twellef kinger en waal get angesj te doeš.". D'r Tuēn woar van al deš trammelant de piēp oēt gegange. "Die verrekde jónge óch óp hūj", dach heš, "wat die zich nit allenuij droēt houwe". Heš sjnappet 't Lieske 't Kindje Jezus oēt de heng, lag 'm in 't kribke en zag: "Dóg de eugsjkes mar gauw tów en sjloap mar e bietje..doe hoofs nit alles te huēre". 't Lieska maket zich gans sjtiekem oēt d'r sjtub en tant Trina zag: "miene leve Tuēn, haste van ze leēve, woeš móť dat hin?". 't Sjuddet nog ins mit d'r kop, drieēnet d'r kniēn nog ins um in d'r keētel en rauwelet: "Joa, joa, Tuēn, viēr houwe waal get angesj te doeš, wa jóng. Haste noe toch va ze leēve?"

